

พื้ต้นคดีของเกษตรกรที่มติดต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลสายขาวัง ถึงอำเภอแว่ว จังหวัดกาฬสินธุ์

วิรัช คำพจน์

สารนิพนธ์ต้นเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑ์ด

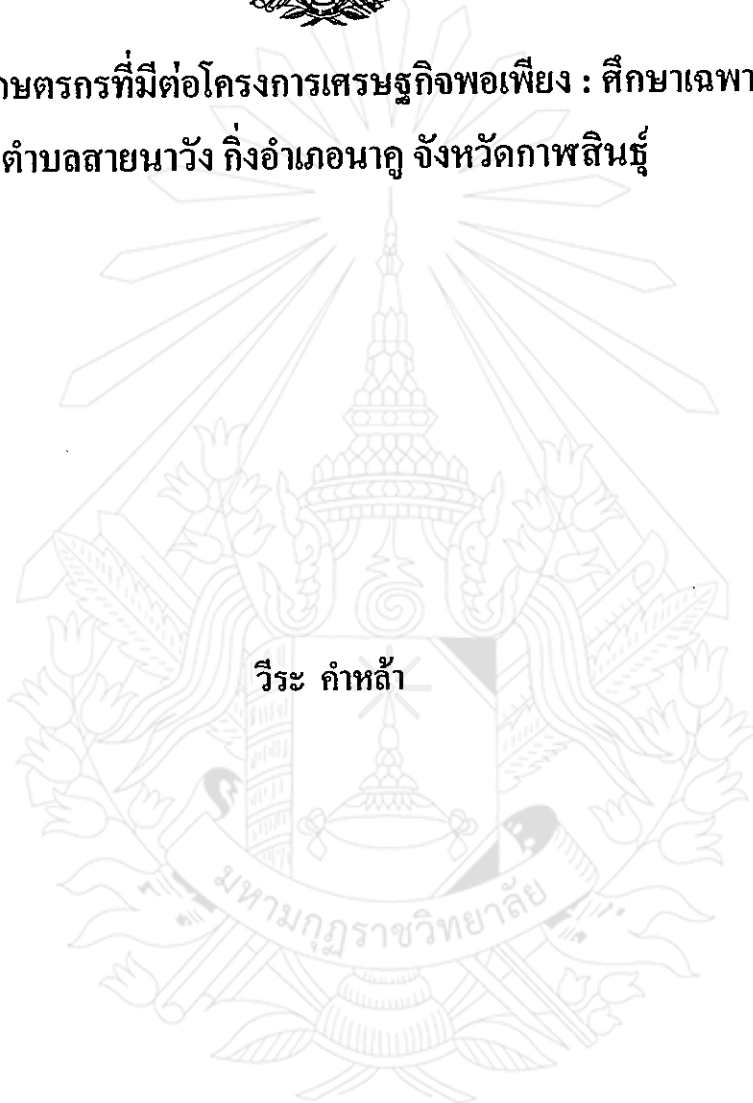
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑ์ดวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

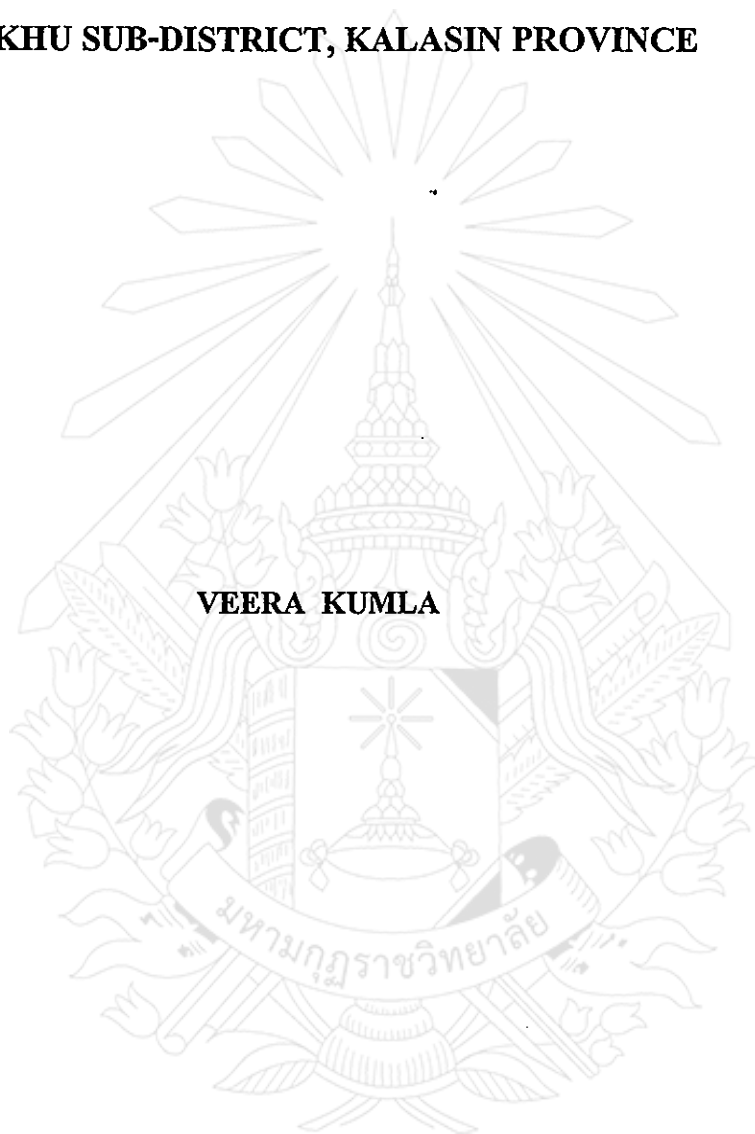
๒ 17163

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

**ATTITUDE OF FARMERS TOWARD THE SELF- SUFFICIENCY
ECONOMY : A CASE STUDY AT THAMBON SAINAWANG,
NAKHU SUB-DISTRICT, KALASIN PROVINCE**

VEERA KUMLA

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS

DEPARTMENT OF GOVERNMENT

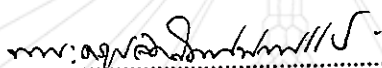
GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

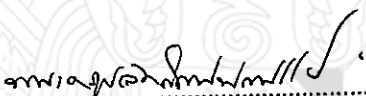
B.E.2550 (2007)

หัวข้อสารนิพนธ์ : ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลสายนาวัง ตำบลอานาอุ จังหวัดกาฬสินธุ์
ชื่อนักศึกษา : วีระ คำหัด้า
สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. พิเศษ ดร.จรัส พัยภมราชศักดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ชื่น วิไลไพโร

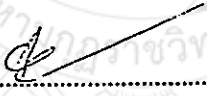
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

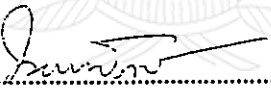

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดตัมพิตพัฒนวิริยาจารย์)

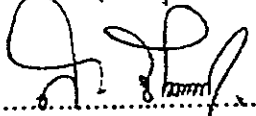
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดตัมพิตพัฒนวิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รศ. พิเศษ ดร.จรัส พัยภมราชศักดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผศ. ชื่น วิไลไพโร)

..... กรรมการ
(พระสุทธิสารโสภณ)

..... กรรมการ
(ผศ. พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : Attitude of Farmers toward the Self-Sufficiency Economy : A Case Study
at Tambon Sainawang, Nakhu Sub-District, Kalasin Province

Student's Name : Veera Kumla

Department : Government

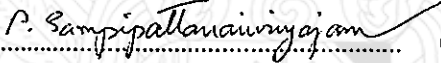
Advisor : Assoc. Emeritus Prof. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi

Co-Advisor : Asst. Prof. Chuen Wilaiphrai

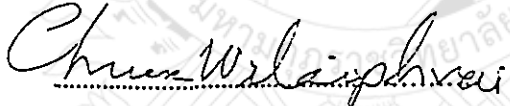
Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements For the Master's Degree.

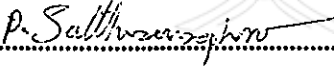

..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

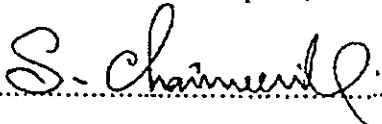
Thematic Committee

..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

..... Advisor
(Assoc. Emeritus Prof. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi)

..... Co-Advisor
(Asst. Prof. Chuen Wilaiphrai)

..... Member
(Phrasutthisarasophon)

..... Member
(Asst. Emeritus Prof. Dr. SuKit Chaimusik)

หัวข้อสารนิพนธ์	: ทักษะของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
ชื่อนักศึกษา	: วีระ คำหล้า
สาขาวิชา	: รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: รศ.พิเศษ ดร.จรัส พัยคมราชศักดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ผศ.ชื่น วิไลไพโร
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๐

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์และข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่เป็นเกษตรกรที่ตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๔๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่าห้าระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ ๐.๘๘ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยรวมและรายด้าน เกษตรกรมีความเห็นด้วยกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุดด้าน ลำดับตามด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ด้านความพอดีทางจิตใจ และด้านความพอดีทางสังคม

ข้อเสนอแนะปัญหาทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ส่วนแนวทางการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ภาครัฐ ควรส่งเสริมเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เช่น การจัดอบรม การจัดทำแปลงสาธิต และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

Thematic Title : **Attitude of Farmers toward the Self-Sufficiency Economy : A Case Study at Tambon Sainawang, Nakhu Sub-District, Kalasin Province**

Student's Name : **Veera Kumla**

Department : **Government**

Advisor : **Assoc. Emeritus Prof. Dr. Charas Phayaggharajasakdhi**

Co-Advisor : **Asst. Prof. Chuen Wilaiphai**

Academic Year : **2550 (2007)**

ABSTRACT

This thematic paper's objectives were to explore farmers' attitudes toward self-sufficiency economy projects: a case study within Tamon Sai Na Wang, Nakhu Sub-district, Kalasin province and to study suggestions on problems and guidelines for carrying out the said projects. Samplers were 400 farmers residing therein. The tool used for the research included the questionnaires with five rating scales and reliability covering the whole issue at 0.88. Data were analyzed by making use of the computerized programme. Statistics utilized were : frequencies, percentage, mean and standard deviation.

Research's results were as follows:

Farmers' attitudes toward self-sufficiency economy projects at Tambon Sai Na Wang, Nakhu sub-district, Kalasin province were found that in overall aspects and an individual one they agreed with carrying out operations following philosophical principles of self-sufficiency economy at the high level in all four aspects, arranging in the descending order, namely sufficiency on natural resource and environments, economic sufficiency, mental sufficiency, and social sufficiency respectively.

Suggestions on problems of carrying out operations of self-sufficiency economy projects at the aforesaid place were found that farmers actually lacked of knowledge and understanding of self-sufficiency economy project. As for guidelines for farmers' operations following self-sufficiency economy project, the government sector should encourage them to possess decent knowledge and understanding of self-sufficiency economy by organizing: training courses and workshops, demonstrative beds of plantation and budgetary support for them to run the projects.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์” ผู้วิจัยได้รับความเมตตา กรุณาจากหลายฝ่ายด้วยกันที่ ให้โอกาสและให้คำปรึกษาชี้แนะ และให้กำลังใจในการจัดทำด้วยดีตลอดมาจนประสบผลสำเร็จลงได้

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย พระครูสุทัศนสาร โสภณ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยา เขตร้อยเอ็ด ขอบพระคุณ ผศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ที่ได้เมตตาตรวจสอบแก้ไข รูปแบบและรูปแบบ จนทำให้สารนิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รศ.พิเศษ ดร.จรัส พยัคฆราชศักดิ์ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และ ผศ.ชื่น วิไลไพโร ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม

ขอขอบคุณ คุณสรวิท เหล่านิล ปลัดอำเภอบุคลากรประจำตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสาขานาวังทุกหมู่บ้าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือใน ด้านการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ อย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิคา มารดา รวมทั้งคุณจิตราวดี คำหล้า ภรรยา ที่ช่วยใน การเก็บวิเคราะห์ข้อมูลและช่วยจัดพิมพ์รายงานสารนิพนธ์ ครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อนๆ พี่ๆ รัฐศาสตร์การปกครองที่ให้คำปรึกษาและเป็นแรงใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

วีระ คำหล้า

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	๕
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	๑๐
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	๓๓
๒.๔ บริบทพื้นที่ศึกษา ตำบลสายนาง	๔๒
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๕
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๕
๓.๒ การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๕
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๖

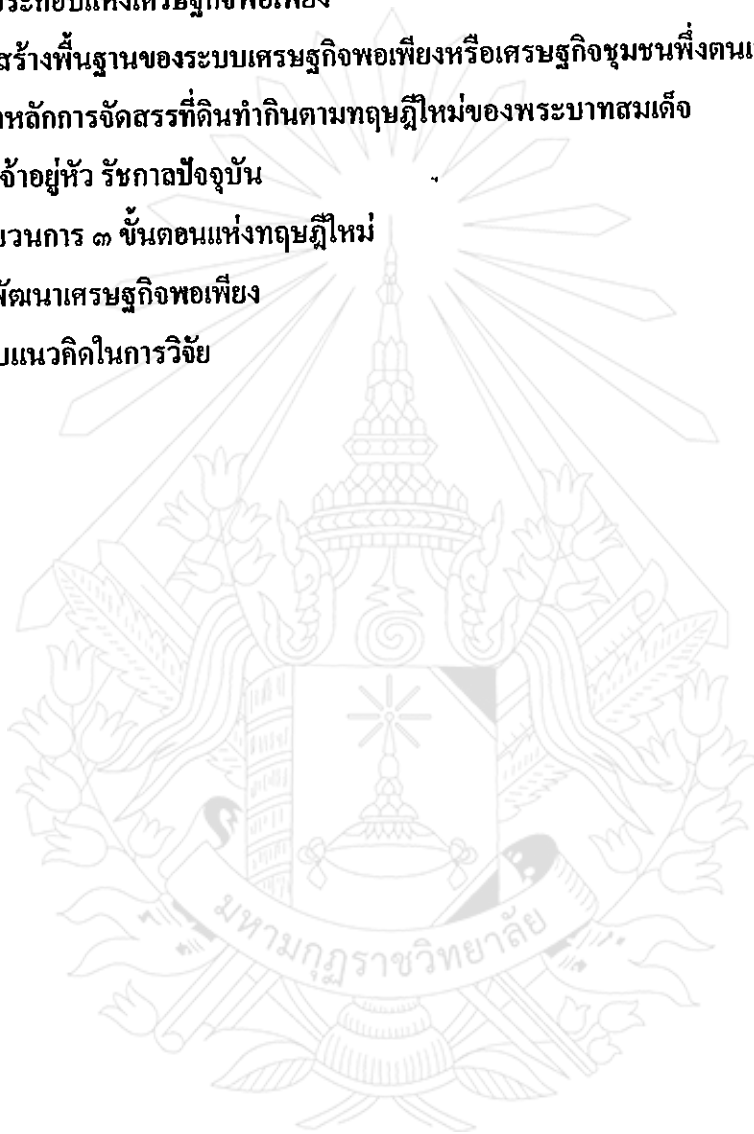
	จ
	หน้า
๓.๔ การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๗
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	๕๕
๔.๒ ทักษะของเกษตรกรตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง	๖๑
๔.๓ ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์	๖๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๖๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๕
๕.๒ อภิปรายผล	๗๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๓
บรรณานุกรม	๗๕
ภาคผนวก	๗๕
ภาคผนวก ก ราชานามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	๘๐
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	๘๒
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๘๔
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	๘๘
ประวัติผู้วิจัย	๙๔

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ๕๕
ตารางที่ ๒	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ ๖๐
ตารางที่ ๓	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา ๖๐
ตารางที่ ๔	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๖๑
ตารางที่ ๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้าน ๖๑
ตารางที่ ๖	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทาง จิตใจ โดยรวมและรายข้อ ๖๒
ตารางที่ ๗	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทาง สังคมโดยรวมและรายข้อ ๖๓
ตารางที่ ๘	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายข้อ ๖๔
ตารางที่ ๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอ นาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทาง เศรษฐกิจ โดยรวมและรายข้อ ๖๖
ตารางที่ ๑๐	แสดงความถี่ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจ พอเพียงของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ๖๗

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ ๑ องค์ประกอบของทัศนคติ	๗
แผนภูมิที่ ๒ องค์ประกอบแห่งเศรษฐกิจพอเพียง	๑๑
แผนภูมิที่ ๓ โครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง	๑๔
แผนภูมิที่ ๔ แสดงหลักการจัดสรรที่ดินทำกินตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน	๑๖
แผนภูมิที่ ๕ กระบวนการ ๓ ขั้นตอนแห่งทฤษฎีใหม่	๒๗
แผนภูมิที่ ๖ การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง	๓๑
แผนภูมิที่ ๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ได้เกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องประสบปัญหานานัปการ โดยเฉพาะ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ จนก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาเศรษฐกิจจากการที่ประเทศไทยเปลี่ยน โครงสร้างเศรษฐกิจ สู่ระบบการค้าแบบเสรี เศรษฐกิจไทยผูกพันกับเศรษฐกิจโลกมากขึ้นและโดยที่ประเทศไทย มีสภาพพื้นฐานเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่กว่า ๙๐ % ของประเทศ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ปัจจุบันคือ ประชาชนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับ ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคสารสนเทศ (Information Technology) ได้มีการใช้ชีวิตเลียนแบบวัฒนธรรมชาติตะวันตก การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและกลุ่มหลงในวัตถุนิยม ประกอบกับปัญหาการค่าน้ำมันแพง และปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะด้านอาชีพ รายได้และความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศให้หมดสิ้นภายในปี ๒๕๕๑

รัฐบาลได้น้อมเอากระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางดำเนินงานแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของประชาชน โดยได้ประกาศให้เป็นวาระของชาติ ทำให้ทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องตระหนักและหันกลับมาพิจารณาหนทางที่ทำให้เกิดความพออยู่พอกิน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของประชาชนของรัฐบาลถือเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งใน ๓ ด้าน นอกเหนือจากนโยบายการปราบปรามแก้ไขปัญหายาเสพติด และนโยบายด้านการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และในการนี้กระทรวงมหาดไทยซึ่งมีหน้าที่ในด้านการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ก็ได้ได้น้อมนำเอากระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพึ่งตนเองรวม ๕ กลยุทธ์ ๕ มาตรการ ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนานี้ จะเป็นกระบวนการพัฒนาความคิด พัฒนาพฤติกรรมในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและเกษตรกร ในชนบทซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนความคิดที่ตัวเองพึ่งตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เปลี่ยนระบบผลิตเพื่อขายเป็นการผลิตเพื่อยังชีพก่อน เมื่อเหลือกินจึงขาย การรวม การขายตลอดจนการทำ

ธุรกิจร่วมกับเอกชน อันจะเป็นการดำเนินงานไปบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความพอดีครอบคลุมในทุกด้าน* ทั้งด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงนับว่ามีบทบาทสำคัญๆ ที่แสดงถึงแนวทางการ ดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความ ยากจนดังกล่าวซึ่งจะเห็น ได้ว่าเมื่อระดับบุคคล หรือครัวเรือน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และปฏิบัติตน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะสามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และขยายโอกาส ตลอดจนมีภูมิคุ้มกัน ทางเศรษฐกิจอีกด้วย

สำหรับพื้นที่ในการศึกษาคือตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เป็นตำบล หนึ่งซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตและประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรและรัฐบาลได้ทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปดำเนินการในทุกหมู่บ้าน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่าง ยิ่งที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตาม โครงการเศรษฐกิจ พอเพียงของชาวตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว และนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์จะเป็นประโยชน์ แก่ต่อทางราชการ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษาเฉพาะ เกษตรในเขตตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจ พอเพียง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาศึกษาทัศนคติของเกษตรกรของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนากู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในด้าน

* กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ของอำเภอด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและการดำเนินงานตาม โครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อาสาศึกษาคินแดน), ๒๕๕๓, หน้า ๑๗.

๔ ได้แก่ ด้านความพอดีทางจิตใจ ด้านความพอดีทางสังคม ด้านความพอดีทางสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๘ หมู่บ้าน จำนวน ๓,๖๕๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๘ หมู่บ้าน จำนวน ๓,๖๕๐ คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการของยามานะ (Yamane) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ความคลาดเคลื่อนร้อยละ ๕ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คนโดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนครบ จำนวน ๔๐๐ คน

๑.๓.๓ ตัวแปรที่ศึกษา

๑) ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

๒) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความพอดีทางจิตใจ ด้านความพอดีทางสังคม ด้านความพอดีทางสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ว่าเป็นไปในทางเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยต่อสิ่งนั้นๆ

ทัศนคติของเกษตรกร หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ว่าเป็นไปในทางเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึงความรู้สึกของที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ในด้าน

๑. ด้านความพอดีทางจิตใจ หมายถึง ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตามแนวคิด ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการความพอดีทางจิตใจให้แก่เกษตรกรของตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น การสร้างจิตใจเข้มแข็ง มีจิตใจสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

๒. ด้านความพอดีทางสังคม หมายถึง ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตามแนวคิด ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชนของตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทักษะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างความพอดีทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง ก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

๔. ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ หมายถึง ทักษะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างความพอดีทางเศรษฐกิจ ตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควร คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป การเฟื่องทางเลือกสำรอง

โครงการเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ ของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำนาเกลือ เลี้ยงสัตว์ อาชีพเกษตรกร ในเขตพื้นที่ของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามที่คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร และผู้ยากจนกำหนด ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อเสนอแนะ หมายถึง เกษตรกรมีข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนิน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบทัศนคติของเกษตรกรเกษตรในเขตตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๕.๒ ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนิน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๑.๕.๓ เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ และหน่วยงานอื่นๆ

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิต โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสายนาวัง ถึงอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
- ๒.๔ บริบทพื้นที่ที่ศึกษา ตำบลสายนาวัง
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๑.๑ ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) เป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของการกระทำ สถานการณ์และอื่นๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งบอกถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ทัศนคติ” หลายประการแตกต่างกันออกไป ตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ดังเช่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมาย “ทัศนคติ” คือแนวความคิด*

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ให้ความหมายว่า “ทัศนคติ” เป็นความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ซึ่งมีความหมายเป็นส่วนประกอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อสถานการณ์ภายนอก ซึ่งจะทำให้บุคคลพร้อมที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง^๒

*ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๑), หน้า ๓๕๕

^๒ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนัก โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๔.

เมือง พรหมเกษา กล่าวว่า “ทัศนคติ” คือท่าทีที่แสดงออกของบุคคลซึ่งบ่งถึงสภาพของจิตใจ ได้แก่ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง^๕

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ ให้ความหมาย ทัศนคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ แล้วแสดงภาวะของร่างกาย และจิตใจ ในด้านความพร้อมที่จะตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสองลักษณะคือ แสดงความพร้อมที่จะเข้าไปหา ที่เกิดความรู้สึกชอบ เรียกว่าทัศนคติที่ดีหรือทางบวก หรือแสดงความพร้อมที่จะหลีกเลี่ยงเมื่อเกิดความรู้สึกไม่ชอบ เรียกว่าทัศนคติไม่ดีหรือทางลบ^๖

ณรงค์ จันทน์นวล อธิบายว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเรามากซึ่งอาจสังเกตได้จากที่เรามักจะมีแนวโน้มเพียงสนองตอบต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ หรืออุดมการณ์ ฯลฯ ในรูปของการประเมินค่า^๗

นิพนธ์ คันทะเสวี กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นสิ่งซึ่งบอกการแสดงออกของบุคคลที่กระทำต่อสิ่งของ บุคคลหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง^๘

นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม กล่าวว่า ทัศนคติ คือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่า จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไร^๙

๒.๑.๒ องค์ประกอบของทัศนคติ

การที่จะกำหนดว่าความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลต่าง ๆ นั้นเป็นทัศนคติหรือไม่ จะต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการดังนี้

^๕เมือง พรหมเกษา, “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ : ศึกษาเฉพาะกรณีของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์), ๒๕๓๕, หน้า ๔.

^๖กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๗.

^๗ณรงค์ จันทน์นวล, จิตวิทยาทั่วไป, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗), หน้า ๕๕-๒๖๐.

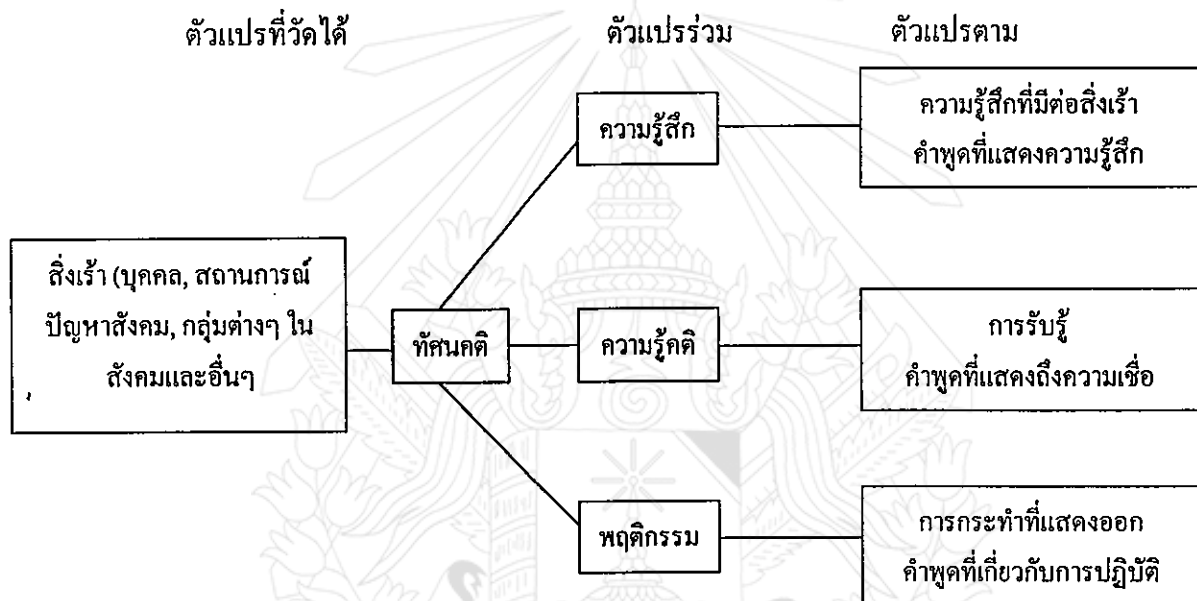
^๘นิพนธ์ คันทะเสวี, สรุปรายงานการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยบางกลุ่มต่อทหารอเมริกันที่ประจำประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สงเสริม, ๒๕๑๑), หน้า ๕.

^๙นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : เอกมัยการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑๘.

๑. องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบที่ประกอบด้วย ความเชื่อ (Belief) เกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งใดๆ อาจเป็นทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ ชอบหรือไม่ชอบ

๒. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงอารมณ์ ความรู้สึก เกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการประเมินสิ่งต่างๆ ของบุคคล ความชอบหรือไม่ชอบหรืออารมณ์ที่ตอบสนองต่อวัตถุใดๆ หรือบุคคล

๓. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม ของบุคคลที่แสดงต่อบุคคลหรือวัตถุใดๆ โดยตรง ที่มีผลมาจากความรู้สึกหรือความคิด

แผนภูมิที่ ๑ องค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา : Philip Zimbardo and Ebbe B. Ebbesen, *Influencing Attitudes and Changing Behavior*

(California : Addison – Wesley Publishing Company, ๑๙๗๐), p.๓

๒.๑.๓ ความสำคัญของทัศนคติ

จากความหมายของทัศนคติดังที่กล่าวมาแล้วอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติที่มีความสำคัญต่อบุคคล ไม่มากนักน้อย พฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกมาก็เพราะทัศนคติเป็นตัวกำหนด ซึ่งมีนักวิชาการ นักจิตวิทยาหลายท่านมองเห็นความสำคัญของทัศนคติ แตกต่างกันไป ดังนี้

วาสนา ประवालพฤษย์ ได้สรุปลักษณะสำคัญของทัศนคติไว้ ดังนี้

๑. ทัศนคติ เป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งการเตรียมนี้เป็นการเตรียมภายในจิตใจมากกว่าภายนอกที่จะสังเกตเห็นได้

๒. สภาวะตอบสนองของบุคคลที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ นั้นมีลักษณะที่ซับซ้อน ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับอารมณ์ด้วย

๓. ทัศนคติไม่ใช่พฤติกรรม แต่เป็นสภาวะของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และเป็นตัวกำหนดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายทัศนคติได้

๔. ทัศนคติไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายทัศนคติได้

๕. ทัศนคติมีความคงที่และแน่นอนพอสมควร แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นลักษณะที่เกิดจากบุคคล โดยผ่านการเรียนมานานนับตั้งแต่เด็ก ประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม จะมีอิทธิพลให้บุคคลเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ปฏิเสธ ตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ลักษณะของทัศนคตินี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามวัย^๑

ปรากฏว่า ดุลยจินดา กล่าวถึงความสำคัญของทัศนคติไว้ดังนี้

๑. ทัศนคติเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ ทัศนคติเป็นฐานสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างบุคคลต่อสังคม เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ติดต่อกับคนอื่น เขาจะเรียนรู้ด้วยว่า ทัศนคติของผู้ติดต่อยุ่ด้วยนั้น เหมือนหรือต่างไปจากทัศนคติของเขาเอง การประเมินทัศนคตินี้ระหว่างกันในลักษณะนี้ช่วยกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในอนาคตนอกจากนี้ทัศนคตินี้ยังเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมด้วย

๒. ทัศนคติเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ ทัศนคตินี้ยังอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้ด้วย เช่นในช่วงการเลือกตั้งต่าง ๆ มักจะมีการสำรวจ ทัศนคติของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งและการสำรวจนี้สามารถใช้พยากรณ์ผลการเลือกตั้งได้ค่อนข้างแม่นยำ ในองค์กร การสำรวจทัศนคติต้องถามว่าคนทำงานมีความพอใจในงานหรือไม่เพียงใดสามารถใช้เป็นข้อมูลอัตราค่าเข้า – ออกและการขาดงานได้^๒

^๑วาสนา ประवालพฤษย์, ทัศนคติใหม่แห่งจิตวิทยาในการวัดผล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๒๕), หน้า ๕.

^๒ประกาศิต ดุลยจินดา, พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๕๐๓.

๒.๑.๔ องค์ประกอบของทัศนคติ

ทัศนคติประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการดังนี้

องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) คือ องค์ประกอบทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และผลของความรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นความเชื่อ การจำข้อเท็จจริง เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล จึงทำให้บุคคลนั้นแยกแยะและวินิจฉัย อันเป็นบ่อเกิดแห่งความคิด ความสนใจ ในที่สุด

องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก อารมณ์ (Affective Component) คือ ลักษณะของการแสดงออกทางด้านอารมณ์ที่สอดคล้องกับความคิด เช่น ถ้ามีความรู้สึกไม่ดีกับใครแล้วก็จะแสดงออกทางอารมณ์ในรูปไม่ชอบ ไม่พอใจคนนั้น

องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) คือ ลักษณะของความพร้อมที่จะปฏิบัติ หรือแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เป็นไปตามความคิด หรืออารมณ์^{๑๑}

ทิตยา สุวรรณชฎ กล่าวว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ

๑. ส่วนของความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง บรรดาความรู้สึกที่ชอบ ไม่ชอบ รัก หรือเกลียด หรือกลัว ซึ่งเป็นเรื่องอารมณ์ของบุคคล

๒. ส่วนของสติและเหตุผล (Cognitive Component) เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของบุคคล ในการจำแนกแยกแยะความแตกต่าง ตลอดจนผลต่อเนื่อง ผลได้ ผลเสีย ถ้าจะพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ก็คือการที่บุคคลสามารถนำเอาคุณค่าทางสังคม ที่ได้รับการอบรมถ่ายทอดมาใช้ในการวิเคราะห์พิจารณา ประเมินเหตุผลของการที่ตนประเมิน

๓. ส่วนของแบบพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มในอันที่จะมีพฤติกรรม (Action Tendency) เป็นส่วนที่บุคคลพร้อมจะมีปฏิกิริยาแสดงออกต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับส่วนของความรู้สึกและส่วนของสติและเหตุผล^{๑๒}

ปภาวดี กุญชรจินดา ได้สรุปถึงองค์ประกอบที่สำคัญทัศนคติไว้ ๓ ประการคือ

๑. การรู้ (Condition) ประกอบด้วยความเชื่อของบุคคล ที่มีต่อเป้าหมายทัศนคติ เช่น ทัศนคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ จะรวมไปถึงความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีของมาร์กซ์ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของโซเวียตและจีนแผ่นดินใหญ่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการปกครองในโซเวียต

^{๑๑}สุบรรณ พันธุ์วิลาศ และชัชวัฒน์ ปัญงพงษ์, ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๔.

^{๑๒}ทิตยา สุวรรณชฎ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕.

และสาธารณรัฐประชาชนจีนและแนวนโยบายด้านต่าง ๆ ประเทศของรัฐบาล ทั้งสองประเทศ เป็น ต้น สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้คือ ความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่า น่าชื่นชมหรือไม่ น่าชื่นชม ดี หรือไม่ดี และรวมไปถึงความเชื่อในใจว่า ควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไร ต่อเป้าหมายทัศนคตินั้น จึงจะเหมาะสมที่สุด การรู้แนวโน้มและพฤติกรรมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

๒. ความรู้สึก (Felling) หมายถึงอารมณ์ที่มีต่อเป้าหมายทัศนคตินั้น เป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ ความรู้สึกนี้เอง ที่ทำให้บุคคลเกิดความดีดิ่ง ยึดมั่นซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้ หากมีสิ่งที่ยึดกับ ความรู้สึกมากกระทบ

๓. แนวโน้มพฤติกรรม (Action Tendency) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทัศนคติ ถ้าบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อเป้าหมายเขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมช่วยเหลือสนับสนุนเป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีทัศนคติในทางลบต่อเป้าหมายเขาก็จะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำร้ายหรือทำลายเป้าหมายนั้นเช่นกัน^{๑๒}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มีกรอบแนวคิดอยู่ที่ความพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นเศรษฐกิจ หรือความประพฤติที่ทำงานเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุกำกับ กล่าวคือ มีเหตุที่ดี ส่งต่อให้เกิดผลดี และมีความสุขในที่สุด กรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทั้งวิถีคิด และวิถีชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่เป็นไปได้จริง ปฏิบัติตามได้จริง

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบค้าขาย (Trade Economy) แต่เป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ช่วยตนเอง (Self Sufficiency Economy) โดยมีกิจกรรม คือ การผลิต การทำงาน การบริโภค การแจกจ่ายซื้อขาย การจัดสรรผลผลิตที่สร้างสรรคพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพเพื่อชีวิตที่ดีงาม หากมองด้านลักษณะหรือรูปลักษณ์ของเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะสำคัญ ๕ อย่าง คือ

๑. เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทุกคน
๒. เป็นเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน
๓. เป็นเศรษฐกิจที่มีความเป็นบูรณาการ คือ มีความหลากหลายสูง
๔. เป็นเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของตนเอง

^{๑๒} ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย อ่างแล้ว, หน้า ๑๓.

๕. เป็นเศรษฐกิจที่มีการจัดการและมีนวัตกรรมที่เหมาะสม**

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจแห่งคุณภาพ คือความสมดุลระหว่างสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เป็นเศรษฐกิจแห่งศีลธรรม เป็นนโยบายหรือหลักการที่สังคมพึงยึดถือควบคู่ไปกับเศรษฐกิจเสรี หรือเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีแห่งจิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมีความเป็นองค์รวม (Holistic) เศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดการ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ๔ อย่าง อันเป็นไปเพื่อความพออยู่ พอกิน เป็นเบื้องต้น และมั่นคงยั่งยืนเป็นที่สุด กิจกรรม ๔ อย่าง ดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้แก่

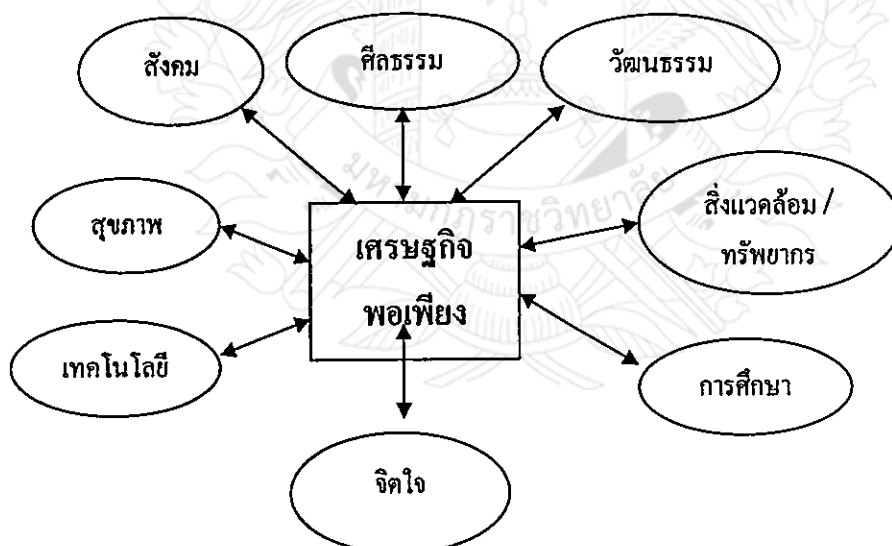
๑) การผลิต อยู่ภายใต้การคำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๒) การบริโภค ตั้งอยู่บนหลักการว่า มนุษย์มีความต้องการ ไม่สิ้นสุดแต่เราสามารถกำหนดขอบเขตได้ว่า จุดไหนเป็นจุดที่เพียงพอ

๓) การแลกเปลี่ยน ซื้อขาย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกัน และยุติธรรม

๔) การจัดสรรผลผลิต การจัดสรรผลตอบแทน หรือการเข้าถึงปัจจัยการผลิต ต้องเท่าเทียมกัน ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้รับผลตอบแทนจากความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตอย่างยุติธรรม

เศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนประกอบหลายส่วน ประสานสัมพันธ์ทำงานร่วมกันเพื่อความพอเพียง ยั่งยืนคือ ประกอบด้วยสังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา จิตใจ ศีลธรรม และ สุขภาพ อันอาจแสดงเป็นภาพประกอบได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒ องค์ประกอบแห่งเศรษฐกิจพอเพียง

**ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑), หน้า ๔๔.

อีกนัยหนึ่ง เราสามารถมอง โครงสร้างของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่มีส่วนประกอบสำคัญ ๒ ส่วน ซึ่งพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้แสดงไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ เราสามารถมอง เศรษฐกิจพอเพียง ได้ ๒ ด้าน คือ

- ๑) ด้านวัตถุวิสัย (Objective) ได้แก่ การมองภายนอก คือ การมีปัจจัย ๔ พอกิน พอใช้
- ๒) ด้านจิตวิสัย (Subjective) ได้แก่ การมองลึกลงไปภายในจิตใจ มองถึงความ ต้องการและความพอเพียงแห่งจิตใจของแต่ละบุคคลที่มีมากน้อยไม่เท่ากัน^{๑๔}

ซึ่งจากหลักการข้างต้น เราสามารถตั้งเกณฑ์แห่งความพอเพียงได้ ๒ ด้าน เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

๑) ด้านวัตถุ เราสามารถทำให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีความสุข โดยการมีสุขภาพที่เกื้อหนุน ให้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ต่อไปได้อีก

๒) ด้านจิตใจ ต้องมีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น โดยมีสุขภาพจิตที่ดี รู้จักปล่อยวาง ลด ละ เลิก มีความต้องการวัตถุน้อยลง เนื่องจากคนที่พัฒนาจิตใจได้ดีแล้ว จะสามารถมีความรู้สึกรู้สีกพอเพียง ได้ง่ายกว่าคนที่ไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาจิตใจเลย

ประเด็นเกี่ยวกับความพอเพียง พระธรรมปิฎก ได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า ความพอเพียง นั้น ไม่ใช่จุดจบหรือจุดหมายในตัว หากยังมีภาระอีก ๒ อย่าง อยู่เบื้องหลังความพอเพียง ที่มนุษย์ ควรยึดถือปฏิบัติ คือ ๑) ความดีงามที่เหนือกว่าวัตถุ ที่เราไม่มี หรือมีไม่พอ ๒) ความพอเพียงที่สามารถช่วยเหลือคนอื่นได้ ซึ่งหมายถึง การแบ่งส่วนเกินให้คนอื่น ช่วยสังคมไม่มุ่งแต่เอาฝ่ายเดียว^{๑๕}

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับความพอเพียงนั้น มนุษย์จะต้องระวางความพอเพียงทางจิตใจ ที่เรียกว่า สันโดษด้วย เพราะความสุขสบายจะทำให้เฉื่อยชา ไม่ขยัน ต้องยึดหลักของพระพุทธศาสนา ที่ว่า ให้สันโดษในวัตถุ แต่ไม่ให้สันโดษในกุศลธรรม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอุปัฏฐากสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรารู้ทั่วถึงธรรม ๒ ประการ คือ ๑.ความไม่สันโดษเพียงแก่กุศลธรรมทั้งหลาย ๒.ความไม่ทอดทิ้งในการบำเพ็ญเพียร”^{๑๖} กล่าวคือ ในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ให้พอเพียงทางเศรษฐกิจ หรือ วัตถุแต่ไม่ให้พอเพียงทางด้านปัญญาการพัฒนาจิตใจให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนประกอบที่สำคัญ อันจัดเป็นประเด็นที่ต้องมีอยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจกล่าวได้ดังนี้ คือ มีความพอเพียงที่จะพึ่งตนเองได้สามารถยืนหรือเป็นอยู่ได้ด้วยตัวเอง มี

^{๑๔}พระธรรมปิฎก, วัฒนธรรม เสวนา ณ วัดญาณเวศกวัน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ภัคธรรมศ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๘๗.

^{๑๕}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๖}เรื่องเดียวกัน.

ความสามารถทำเองได้หรือผลิตเองได้ด้วยความรู้ความสามารถและด้วยเทคโนโลยีที่ตนมีและสร้างสรรค์ได้เอง มีอิสรภาพคือมีความเป็นใหญ่มีความเป็นตัวของตัวเองในการผลิตสิ่งต่าง ๆ ออกมา และประการสุดท้ายคือ ต้องมีอะไรที่เหนือกว่าเศรษฐกิจ คือ ไม่มองที่เรื่องของวัตถุดิบทองแต่เพียงอย่างเดียว ต้องให้ความสำคัญกับด้านอื่น ๆ ของชีวิตด้วย

ก่อนที่จะพูดถึงระบบเศรษฐกิจพอเพียง ขอนำความหมายของระบบเศรษฐกิจที่เข้าใจกันทั่วไปมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย ดังนี้

ระบบเศรษฐกิจ (Economic System) หมายถึง หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจหน่วยย่อยมากมายหลายหน่วยรวมตัวกัน ดำเนินการผลิตในสังคมโดยใช้หลักแบ่งงานกันทำตามความถนัด มีการปฏิบัติภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ นโยบาย และแนวทางการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน มีการประสานงานระหว่างหน่วยย่อยโดยตัวเชื่อมที่เรียกว่าสถาบัน ซึ่งได้แก่ สิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะของสังคมเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม (มีตัวตน) และนามธรรม (ไม่มีตัวตน) เช่น กรรมสิทธิ์ หน่วยธุรกิจ คราวเรือน เงินตรา การวางแผน แนวคิดของการแข่งขัน และการแสวงหากำไร เป็นต้น แม้ระบบเศรษฐกิจจะมีรูปแบบต่าง ๆ กัน แต่หน้าที่ของระบบเศรษฐกิจทุกระบบมีเหมือนกัน คือ เป็นกลไกที่ทำหน้าที่แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ คือ จะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า ระบบเศรษฐกิจที่ขาดสมดุลและไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะดูมีความทันสมัยเพียงใด ย่อมจะไม่ยั่งยืน และจะประสบกับความวิบัติต่อไปอีกไม่ช้าก็เร็ว การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนนั้นต้องการฐานรากที่มั่นคง ซึ่งสำหรับเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจในสังคมพื้นที่ชนบท คือ ฐานรากของเศรษฐกิจไทย ระบบเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจสังคมชนบทก็คือระบบเศรษฐกิจสหกรณ์ภายใต้ปรัชญาการพึ่งตนเองและความพอมีพอกินอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมในพื้นที่^{๑๑}

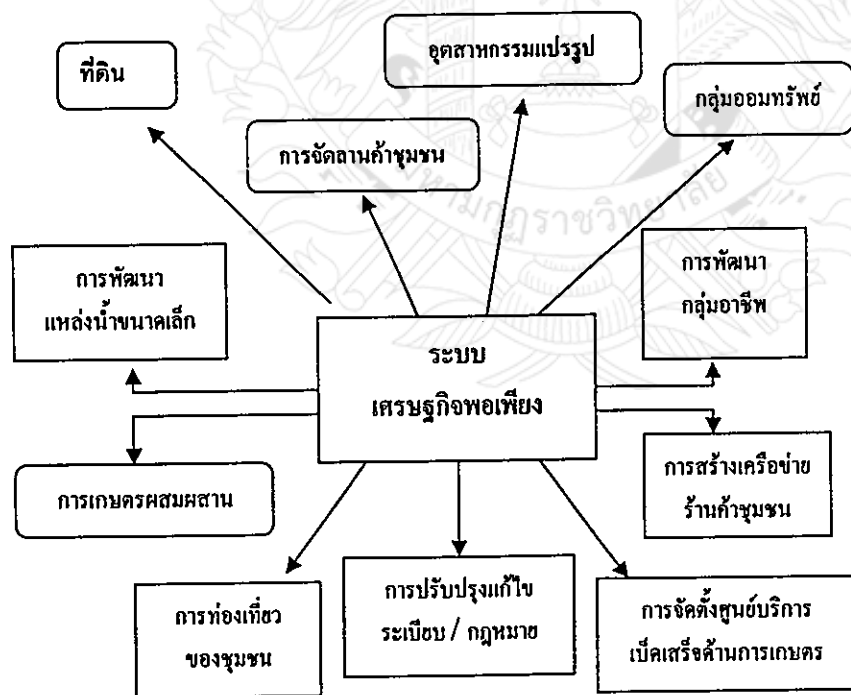
ในส่วนของระบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบหลักอยู่สามประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการที่ว่า “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผล หรือผลผลิต ให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา หลักใหญ่สำคัญยิ่งคือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง

^{๑๑}วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, ระบบเศรษฐกิจคู่ ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยที่ประกันความพอเพียงและความยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๗.

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้าน หรือองค์กรชาวบ้าน จะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน เป็นต้น เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว ชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไป ได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสภาพการณ์ด้าน การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติ อื่นๆ ด้วย เช่น การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน บนพื้นฐาน ของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทยให้คงอยู่ ตลอดไป เพื่อการมองเห็นภาพที่ชัดเจนของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ขอนำโครงสร้าง ของ ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นของกระทรวงมหาดไทยมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๓ โครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

๒.๒.๑ กระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียง

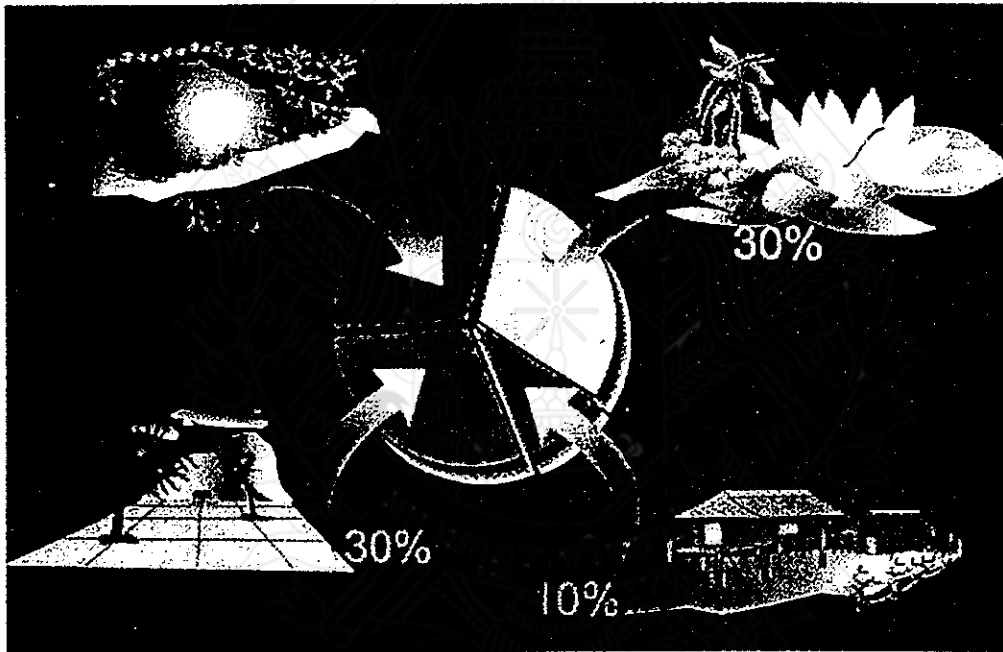
กระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายที่อธิบายได้ คือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่มีความเป็นพลวัต (Dynamic) ไม่หยุดนิ่ง เป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของสังคม โดยการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับเงิน ไปสู่ความสัมพันธ์ของบุคคลกับระบบ อันเป็นความสัมพันธ์ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งกระบวนทัศน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ของบุคคล กับ ระบบ จะให้ความสำคัญของคุณค่า มากกว่า มูลค่า อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือ รู้ รัก สามัคคี ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และกว้างไปถึงสังคมประเทศชาติ ในที่สุด เศรษฐกิจพอเพียงมีกระบวนการ คือ เรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการพออยู่พอกิน และเพื่อการเรียนรู้พัฒนาตนเองต่อ ๆ ไป โดยมีการเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นเป้าหมายต้นทาง และมีเศรษฐกิจชุมชนเป็นเป้าหมายปลายทาง กระบวนการพัฒนาตามหลักการแห่งเศรษฐกิจพอเพียงมีฐานตั้งหลักอยู่ที่เกษตรกรรมแบบพออยู่พอกิน ที่เป็นไปพร้อมกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับขึ้นสู่เกษตรกรรมแบบยั่งยืน อันทำให้บทบาทหน้าที่ต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การมีการผลิตอาหารการกินที่ยั่งยืน การมีความสัมพันธ์อันอบอุ่นมั่นคงภายในครอบครัว การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในระดับชุมชนและเครือข่าย ตลอดถึงระดับธุรกิจ คือการผลิตเพื่อขาย และการสร้างงาน เป้าหมายเบื้องต้นของเกษตรกรรมยั่งยืนก็คือการเป็นช่องทางส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยได้สามารถพัฒนาตนเอง ให้เป็นอิสระจากกลไกตลาดภายใต้อำนาจกำกับควบคุมจากพลังเศรษฐกิจภายนอก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มาตั้งแต่เริ่มงานพัฒนาเมื่อห้าสิบกว่าปีที่แล้ว และทรงยึดมั่นหลักการนี้มา โดยตลอด โดยเฉพาะด้านการเกษตร เราเน้นการผลิตสินค้า เพื่อส่งออกเป็นเชิงพาณิชย์ เช่น เมื่อปลูกข้าวก็นำไปขาย และนำเงินไปซื้อข้าว เมื่อเงินหมดก็ไปกู้เป็นอย่งนี้มาโดยตลอด จนกระทั่งชาวนาไทยตกอยู่ในภาวะเป็นหนี้สิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาด้านนี้ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคาร โคกระบือขึ้นเพื่อช่วยเหลือราษฎร นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งที่มาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการแรก ๆ ของพระองค์ได้ทรงกำชับหน่วยราชการมิให้นำเครื่องมือกลหนักเข้าไปทำงาน ทรงรับสั่งว่า หากนำเข้าไปเร็วนัก ชาวบ้านจะละทิ้งจอบ เสียม และในอนาคคจะช่วยตัวเองไม่ได้ ซึ่งก็เป็นจริงในปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชดำริวิธีการที่จะช่วยเหลือราษฎรด้านการเกษตร โดยได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” ขึ้นเมื่อ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรให้แก่ราษฎร

แรงคลพระราชหฤทัยในเรื่องทฤษฎีใหม่เกิดจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรบ้านกุดดอแก่น อำเภอกุดสิมคุ่มใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ และทรงพระราชทานพระราชดำรัสแก่บรรดาคณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงข้อมูลเบื้องต้นจากปัญหาข้อเท็จจริงแล้วทรงวิเคราะห์เป็นแนวคิดทฤษฎีใหม่ในการแก้ไข ในเวลาต่อมาจึงมีพระราชดำริให้ทำการทดลอง “ทฤษฎีใหม่” ณ วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และ ‘เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการทดลองสรุปเป็นทฤษฎีในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖’^{๑๑}

ทฤษฎีใหม่มีลักษณะสำคัญอยู่ที่การจัดการด้านที่ดินและแหล่งน้ำในลักษณะ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ คือ ขุดสระและเลี้ยงปลา ๓๐ ส่วน ปลูกข้าว ๓๐ ส่วน ปลูกพืชไร่พืชสวน ๓๐ ส่วน และสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ๑๐ ส่วน ซึ่งจากหลักการข้างต้นแสดงดังภาพประกอบ

แผนภูมิที่ ๔ แสดงหลักการจัดสรรที่ดินทำกินตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลปัจจุบัน

ที่มา : ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด, ๒๕๔๑, ปกหน้า.

^{๑๑}สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๒๗ – ๒๓๑.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมมาโดยตลอด เพื่อให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” สามขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและขจัดการใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อ

ขั้นที่ ๒ รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม

ขั้นที่ ๓ สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

พระราชดำริทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นทั้งหลักการและวิธีการใหม่ เป็นพระราชดำริที่มีความยิ่งใหญ่ทางความคิดแก่ประการ คือ

๑. เป็นแนวคิดแบบพหุนิยม (Plurality, Multiplicity, Multiple) ทั้งในแง่การคิด และการกระทำ ไม่เป็นเอกนิยม (Unitary, Singularity, Uniformity) และทวินิยม (Duality, Binary, Either – or, Polarity)

๒. เป็นแนวคิดที่ยอมรับการดำรงอยู่ร่วมกันของสิ่งที่แตกต่างกัน เช่น เกษตรแบบพึ่งตนเองดำรงอยู่ร่วมกันกับการผลิตทางเกษตรอุตสาหกรรม หรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง หรืออุตสาหกรรมประเภทให้บริการได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะเกษตรพอเพียงไป

๓. เป็นการผลิตรูปแบบอื่นเป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้ ทำให้เห็นจริงได้

๔. เป็นทฤษฎีที่ผนึกประสานเป็นเนื้อเดียวกับการปฏิบัติ มิใช่เพียงทฤษฎีลอยๆ ปฏิบัติไม่ได้ เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย จึงมีพลังสูง คนทั่วไปทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึง และนำไปทำให้เห็นผลจริงได้

๕. เป็นทฤษฎีที่นำประสบการณ์ของประเทศไทยและลักษณะสภาพแวดล้อม ลม ฟ้า อากาศ การเปลี่ยนแปลงทางฤดูกาล วิถีชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานการณ์เฉพาะหน้าและอนาคต ตลอดจนลักษณะเด่นของชีวิตความเป็นอยู่ และการผลิตของไทย ซึ่งเป็นประเทศผลิตธัญญาหาร และมีส่วนเกินทางการผลิตธัญญาหาร มารวมกันเข้าเป็นทฤษฎีใหม่ โดยเน้นความสำคัญของน้ำ ที่มีต่อชีวิตเป็นพิเศษ ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำ เพราะชีวิตอยู่ที่น้ำ ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...”

๖) เป็นแนวคิดที่สมสมัย และได้จังหวะเวลาเหมาะในการเตือนให้ผู้มีบทบาททางการจัดทำและดำเนินการตามนโยบายและแผนการพัฒนาให้มีสติและความระมัดระวัง ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศ

๗) เป็นแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic Theory) เพราะมีหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรม และปรัชญาการดำรงชีวิต มีผลในการส่งเสริมจริยธรรม (Ethics) แห่งความพอ และ พอเพียง (Enough and Subsistence)

๘) เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นให้ผู้ยากไร้มีพลังเข้าใจถึงความเป็นจริง ไม่มีปมด้อยหรือท้อแท้ ท้อถอยในโชคชะตา เพราะผู้ปฏิบัติสามารถมีความสุขได้ตามอัธยาศัย และเข้าใจหลักของสันโดษ ไม่ถูกมอง หรือถูกทับถมว่า เป็นผู้ด้อยพัฒนา หรือมีปัญหา เป็นขวากหนามของการพัฒนา

๙) เป็นแนวคิดที่ปลอดจากการเมือง ผลประโยชน์และอุดมการณ์ จึงเป็นทฤษฎีที่มีความเป็นสากล สามารถนำไปใช้โดยปราศจากข้อข้องใจด้านการเมือง เป็นผลดีต่อประเทศที่มีปัญหาคล้ายประเทศไทยที่จะนำไปใช้^{๑๙}

ความยิ่งใหญ่ของทฤษฎีใหม่ สรุปได้เป็น ๘ ประการ เรียกว่า “นพลักษณ์ของทฤษฎีใหม่” คือ

๑. หลากหลาย (Multiple, Diverse)
๒. ร่วมนำ (Co – existing)
๓. คิด – ทำ (Thinking – Doing)
๔. เรียบง่าย (Simple)
๕. ผสานทุกส่วน (Integrating)
๖. ควรแก่สถานการณ์ (Timely)
๗. องค์รวมรอบด้าน (Holistic)
๘. บันดาลใจ (Inspiring)
๙. ทั่วไปคู่อุดมการณ์ / เป็นการสากล (Universal)^{๒๐}

สำหรับในภาคอุตสาหกรรมนั้น ก็สามารถนำ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้ได้ คือ เน้นการผลิตด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และไม่ควรทำอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เกินไป เพราะหากทำอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ก็จะต้องพึ่งพิงสินค้าวัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเพื่อนำมาผลิตสินค้า โดยต้องคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่ในประเทศก่อน จึงจะทำให้ประเทศไม่ต้องพึ่งพิงต่างชาติอย่างเช่น

^{๑๙} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐ - ๒๐.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน.

ปัจจุบัน คังนั้น จะต้องช่วยเหลือประเทศให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเป็นผู้จุดประกายระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเป็นการช่วยลดปัญหาการนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่นำมาใช้ในการผลิตให้เป็นลักษณะพึ่งพา ซึ่งมีมาแล้วเกือบยี่สิบปี แต่ทุกคนมองข้ามประเด็นนี้ไป ตลอดจนได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมการเป็นอยู่ หรือการใช้ชีวิตจากภายนอกประเทศทำให้ประชาชนหลงลืมและมีเมือมาอยู่กับการเป็นนักบริโภคนิยม รับเอาของต่างชาติเข้ามาอย่างไม่รู้ตัว และรวดเร็วจนทำให้เศรษฐกิจของไทยตกต่ำ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวปฏิบัติ โดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญ ถึงแม้ว่าแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นไปสู่กลุ่มเกษตรกรหรือผู้มีที่ดินทั้งหลาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ในสภาพความเป็นจริง สำหรับคนอยู่นอกภาคเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็จะต้องถูกนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติคน ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมใด อาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทย อยู่แต่พอดี อย่าฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ให้ยึดเส้นทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จำเรื่องเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง ต้องตั้งอยู่บนหลักของ “รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้รู้ถึงเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี หรือสิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตา ที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติและรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่า ขจัดข้อขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เศรษฐกิจพอเพียงคือการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาสู่วิถีชีวิตไทยที่จะทำให้ชาติบ้านเมือง และตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ด้านเศรษฐกิจและมีความสุขในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียง คือ เป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และจัดเป็นเป้าหมายหลักที่สามารถอยู่ตลอดไปได้เคียงคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ ดังเช่นที่กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหมวดสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องเศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส.๓.๑ ว่า “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง

จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ”^{๒๑}

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

นอกจากแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามที่กล่าวมาแล้ว จะขอกกล่าวถึงแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน โดยละเอียดเพิ่มเติมอีก ดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ความตอนหนึ่งว่า

เศรษฐกิจพอเพียงนี้ขอขำว่าเป็นทั้งเศรษฐกิจหรือความประพฤดีที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือ เกิดผลนั้นมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดีให้ผลที่ออกมาคือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้นก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข^{๒๒}

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดาฯ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ความตอนหนึ่งว่า “... การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่า อุ่มชูตัวเอง ได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...”^{๒๓} “...เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบค้าขายที่ฝรั่งเรียกว่า Trade Economy แต่เป็นเศรษฐกิจแบบที่เรียกว่า Self - Sufficient Economy ...”^{๒๔} ในส่วนของการปฏิบัติตามหลักการแห่งเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พระองค์ตรัสว่า “ไม่ต้องทำทั้งหมด แม้แต่ครั้งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะ

^{๒๑} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕), หน้า ๔๑.

^{๒๒} สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์, คามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่, อ่างแล้ว, หน้า ๑๖.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน.

สามารถอยู่ได้ ดังพระราชกระแสที่ว่า “...หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำสัก ๑ ใน ๔ ประเทศชาติของเราจะสามารถรอดพ้นจากวิกฤตได้...”^{๒๔}

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ พระองค์ก็ได้ตรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า

คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอใช้สำหรับใช้ของตัวเองมีความหมายว่า พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง Self – Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ มันก็มีความโลกน้อย เมื่อมีความโลกน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข^{๒๕}

เศรษฐกิจพอเพียง กล่าวถึงหลักการแห่งการพึ่งตนเองโดยยึดหลักสำคัญของความพอดี ห้าประการ คือ

ความพอดีด้านจิตใจ : ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

ความพอดีด้านสังคม : ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ รู้จักหมั่นกำลังและที่สำคัญคือมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง

ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาด และรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญคือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

ความพอดีด้านเทคโนโลยี : รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

ความพอดีด้านเศรษฐกิจ : เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน บิดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้^{๒๖}

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน.

แนวคิดสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจพอเพียงมีการพัฒนาเป็นระดับขั้น โดยเริ่มจากเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานแล้ว พัฒนาเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงคือ “ความพอเพียง” ได้แก่ ให้สามารถดำเนินงานได้ ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล

การดำเนินงานตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความสามัคคี ความร่วมมือ ความขยัน ความอดทน และความปรารถนาดีต่อกัน

ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเศษ ๑ ส่วน ๔ ในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความสุข^{๒๔}

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การดำรงชีพแบบ “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” เป็นการเข้าสู่มาตรฐาน “พออยู่ พอกิน” ตามพระราชดำริ อาจปฏิบัติตนดังนี้

ยึดความประหยัด ดัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า “...ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทิศทางที่ถูกต้อง...” ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลน ในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ...” ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้นหมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น...” ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากจากวิกฤตเศรษฐกิจ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจน

^{๒๔}สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายการเงิน กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย เรื่อง การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๒ - ๑๕๓.

คือ “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ก็เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไปก็คือ ให้มีเกียรติว่าอื่น ได้ด้วยตนเอง...” ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้เนื่องด้วยสังคมไทยที่ประสบกับวิกฤตการณ์เช่นนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากไม่ใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากการระมัดระวังต่อแผ่นดิน ข้อนี พระองค์ได้พระราชทานพระราโชวาทว่า “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นในห้วงอภิมหามหานครขึ้น...”^{๒๘}

เพื่อเป็นการสนองแนวพระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้น ประกอบด้วยหลักการสำคัญเจ็ดประการ คือ

๑. ยึดครอบครัวและชุมชนในชนบทเป็นหลักด้วยการสร้างความสามัคคี ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๒. ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างพลังและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
๓. สร้างเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการระดมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อลดการพึ่งพาและป้องกันมิให้ผลประโยชน์ออกไปสู่นอกระบบให้มากที่สุด
๔. ส่งเสริมการตลาด การพัฒนาธุรกิจเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและขยายผลการพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง
๕. ส่งเสริมให้มีเวทีประชาชนทุกระดับ เพื่อผนึกกำลังของทุกฝ่ายให้เข้ามาแก้ปัญหาของชุมชน ในลักษณะคิดเอง ทำเอง
๖. ส่งเสริมให้พึ่งตนเองได้โดยยึดหลักการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม
๗. ส่งเสริมให้ยึดท้องถิ่นเป็นฐานชุมชน^{๒๙}

^{๒๘}สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์, ตามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่, อ่างแล้ว, หน้า ๕๕-๖๐.

^{๒๙}วรนุช อุษณกร, ในหลวงผู้ทรงพระอัจฉริยภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอเดียน สโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๖.

จากยุทธศาสตร์เจ็ดประการข้างต้นนั้น สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในอันที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้สืบสามประการ ประกอบด้วย

๑. การทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน หรือ ทฤษฎีใหม่ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม
 ๒. การจัดกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์และการจัดทุนหมุนเวียนในชุมชน การพัฒนากลุ่มอาชีพ เช่น พืชสมุนไพร แพทย์แผนโบราณ
 ๓. การท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
 ๔. การพัฒนาแหล่งชุมชนโบราณ
 ๕. การทำฝักรักษาของค์การชุมชน
 ๖. การจัดลานค้าชุมชน หรือตลาดนัดชุมชน
 ๗. การสร้างเครือข่ายร้านค้าชุมชน
 ๘. การจัดเวทีประชาคมอำเภอ
 ๙. การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร
 ๑๐. สนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงานของภาครัฐ
 ๑๑. สนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาตามแนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
 ๑๒. สนับสนุนการขยายบทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการพัฒนา เศรษฐกิจ
 ๑๓. สนับสนุนกิจกรรมเศรษฐกิจแบบพอเพียงอื่น ๆ ที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ^{๓๓}
- เศรษฐกิจพอเพียงคือระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ เป็นระบบเศรษฐกิจเสถียรภาพ (Stable – State Economy) ตามหลักการของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) คือ
๑. ลดวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรมที่ระบายน้ำเสียและสารพิษออกมาจำนวนมาก
 ๒. เน้นหลักการพึ่งตนเองและความยั่งยืนยาวนาน โดยใช้ระบบการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
 ๓. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถหาได้ในปริมาณที่เหมาะสม และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรที่ไม่สามารถหาใหม่ได้
 ๔. ส่งเสริมการโยกย้ายรายได้ ทรัพยากร ปัจจัยการผลิต จากกลุ่มผู้มั่งมีไปสู่กลุ่มผู้ยากไร้

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

๕. มีการสร้างระบบการทำงานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ทำงานการจัดการระบบเศรษฐกิจ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์องค์กรแบบสหกรณ์และการใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๓๒}

หัวใจของกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเริ่มต้นมาจากจิตใจ คือจิตที่คิดว่า เราจะมุ่งผลิตคนหรือพัฒนาคนเพื่อตอบสนองแนวเศรษฐกิจแบบใด ระหว่างเศรษฐกิจ ๒ กระแส ในยุคปัจจุบัน คือ

๑) กระแสทฤษฎีเศรษฐกิจแบบ โลกาภิวัตน์

๒) กระแสทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีกระบวนการ คือ

๑) คิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัด ปลุกจิตสำนึกของคน ในสังคมให้เห็น โทษของความไม่พอเพียงและเห็นคุณของความพอเพียง ให้เห็น โทษของความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ และเห็นคุณของความประหยัดคอดอม เนื่องด้วยความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ นั้น ทำให้เกิดความไม่พอ เพราะคนเราไม่สามารถที่จะหาทรัพย์มาเป็นเหยื่อป้อนความฟุ้งเฟ้อ ได้ ความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเป็นเสมือนปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่อ้าอยู่ตลอดเวลา ป้อนเท่าไร หาเท่าไร ก็ไม่รู้จักพอ เพราะฉะนั้น มนุษย์จะต้องหาทางป้องกันความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยและป้องกันวิธีการที่มนุษย์ จะนำทรัพย์มาเป็นเหยื่อป้อนความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย อันเป็นเหตุของความไม่พอเพียง ซึ่งก็คือทุจริตนั่นเอง

๒) ปฏิบัติตามให้ได้ผลดีแล้วนำมาบอกต่อ กล่าวคือ ลงมือปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล ชุมชน หรือบริบทสังคมนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบของกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันดี โดยทั่วไปก็คือทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งจัดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนประการหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง

มองถึงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวได้ว่าทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันคือ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง จัดเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เพราะมีจุดหมายหลักคือ ให้มีความพอเพียงโดยเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ใน

^{๓๒} วราพร ศรีสุพรรณ, วิถีแห่งสังคมอุตสาหกรรมและการแสวงหาทางใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๗.

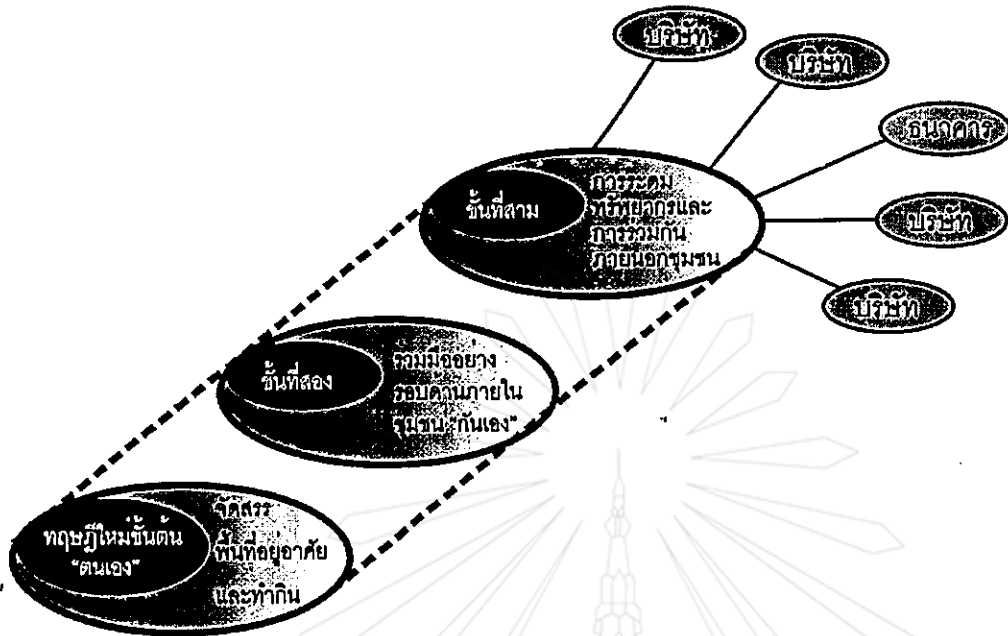
ระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ส่วนทฤษฎีใหม่ขั้นที่สองและขั้นที่สาม จัดเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพราะมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน^{๓๓}

ทฤษฎีใหม่ คือ ภูมิประเพณีที่ชัดเจนประการหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นรูปแบบใหม่เกี่ยวกับการเกษตรซึ่งเกษตรกรสามารถปฏิบัติได้จริงในการบริหารจัดการทรัพยากร ไร่ – นา – สวน – ปศุสัตว์ – แหล่งน้ำ – สัตว์ที่กิน – ที่อยู่อาศัย ในหลักการของการพึ่งพาตนเองมากกว่าที่จะพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักการของทฤษฎีใหม่นี้ นำไปสู่ความพอมีพอกิน การพึ่งตนเองได้ ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพ ตามภาวะและฐานะแห่งตนอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีใหม่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือแนวทางแห่งความสุขเส้นทางหนึ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปัญหาความยากจน รายรับและรายจ่ายไม่สมดุลกันเพราะมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ผู้คนในสังคมมองข้ามความสำคัญของความพอเพียง ไม่ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง ซึ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยอำนาจของการโฆษณาและความโลภเกินพอดี อันเป็นสาเหตุสำคัญทำให้กระแสวัตถุนิยมบริโภคนิยมรุนแรง ส่งผลให้สังคมกลายเป็นสังคมที่เปิดเสรีทางเศรษฐกิจและมีความเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤติมากขึ้น

ทฤษฎีใหม่มีกระบวนการ ๓ ขั้นตอน เรียกว่า พัฒนาการของการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ อันแสดงเป็นภาพประกอบ ได้ดังนี้

^{๓๓}สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔, หน้า ๓๖.

แผนภูมิที่ ๕ กระบวนการ ๓ ขั้นตอนแห่งทฤษฎีใหม่

ที่มา : ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ทฤษฎีใหม่ : มิตินี้ยิ่งใหญ่ทางความคิด, หน้า ๑๖.

ซึ่งในส่วนของทฤษฎีใหม่นี้ หากจะกล่าวถึงด้านคุณูปการของทฤษฎีใหม่ ๆ มีคุณูปการดังที่
 ภูษณ ปริมาณ โส แสดงไว้ ดังนี้

๑) เป็นทางเลือกสำคัญที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก

๒) เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนใหม่ที่จะแก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง คือแก้ปัญหาระดับประชาชนรากหญ้าในเขตชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาเกษตรกรรายย่อยผู้ยากไร้ คือ วิถีก้าวแรกที่จะนำประเทศไทยไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน^{๓๔}

ในส่วนของการปฏิบัตินั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของเศรษฐกิจพอเพียง ก็ต้องปรับกระบวนการให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เหมาะสมกับคนในสังคมที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน เช่น คนในเมืองกับคนในชนบท คนที่มีรายได้น้อยกับคนที่มีรายได้น้อย ต้องมีความฉลาด รู้จักประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการทำงานเพื่อให้มีพอกินพอใช้ พึ่งตน ได้ทางเศรษฐกิจ จากนั้นให้ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการเดินทางไปทำกิจกรรมที่ดึงมาสร้างสรรค์อื่น ๆ

^{๓๔} ภูษณ ปริมาณ โส, ทฤษฎีใหม่ ในหลวง : ชีวิตที่พอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๗ - ๑๕๘.

ต่อไปอีก โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติ และนำมาเป็นปัญญา นำมาเป็นความรู้ที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาสังคม ประเทศชาติ ตลอดถึงสังคมโลก โดยมีจุดหมายคือ การกระทำที่พอเพียง การพูดที่พอเพียง และจิตใจที่พอเพียงของมนุษย์ และเพื่อความสงบสุขยั่งยืนของสังคม

ในกระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การดำรงชีพแบบพอเพียง มี ๒ อย่าง คือ

๑) รากฐานทางศีลธรรมจรรยาที่มั่นคง กล่าวคือ การเศรษฐกิจจะพัฒนาไปได้ดีมั่นคงยั่งยืน นั้น ก็เพราะมีสังคมและการเมืองที่มีฐานะมั่นคง เป็นเสถียรภาพ และในขณะเดียวกัน สังคมและการเมืองจะเกิดมีเสถียรภาพได้ ก็เพราะสมาชิกหรือผู้คนในสังคมปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ หรือวินัยของสังคม ซึ่งตั้งอยู่บนกรอบของศีลธรรมจรรยาที่ค้ำจุน

๒) การเปลี่ยนกระบวนความคิด หรือเปลี่ยนความคิดเห็น (ทิว) ของคนเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจัยทั้งสองข้างต้นนั้น เป็นภาระหน้าที่ของคนในสังคม คือ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้นำสังคมระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศชาติ ตลอดถึงผู้นำศาสนา หรือผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคมนั้น ๆ ต้องให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกัน ซึ่งในส่วนของ การเปลี่ยนกระบวนความคิดจากการเห็นผิด คิดผิด มาเป็นเห็นถูก คิดถูกนั้น ทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงข้างต้นนั้น ไว้ว่า ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้องซึ่งเป็นต้นทางของความดีงามทั้งหลายมีอยู่ ๒ ประการ คือ ปรโตโมสะ และ โยนิโสมนสิการ ดังหลักฐานปรากฏในมหาเวทัลลสูตรแห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ โดยได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดความเห็นที่ถูกต้องที่เรียกว่า สัมมาทิว ไว้ ความว่า “... ท่านผู้มีอายุ ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิว มี ๒ ประการ คือ ๑. ปรโตโมสะ (การได้สดับจากบุคคลอื่น) ๒. โยนิโสมนสิการ (การมนสิการ โดยแยกกาย) ...”^{๑๕}

พระธรรมปิฎกได้อธิบายเกี่ยวกับประเด็นข้างต้นไว้ว่า

๑) ปรโตโมสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น หมายถึง การกระคุ่นเดือนหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอนเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการฟังธรรมจากบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตร

^{๑๕}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๐.

๒) โยนิโสมนสิการ แปลว่า การกระทำในใจโดยอุบายอันแยบคาย หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิด คิดเป็น กล่าวคือการมองสิ่งทั้งหลายด้วยการคิดพินิจพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุและผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามความสัมพันธ์ของเหตุ ปัจจัย^{๓๖}

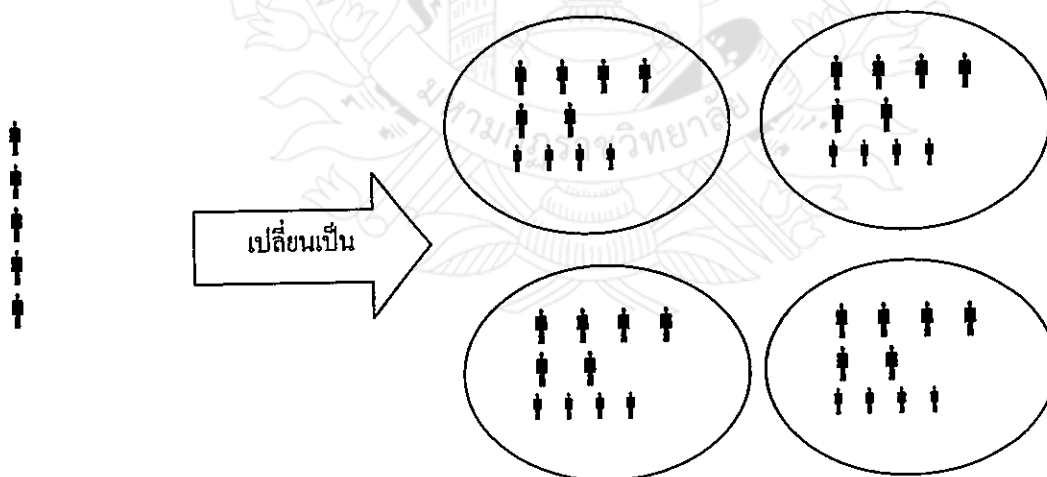
ด้านศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้ให้ทัศนะไว้ว่า รูปแบบการคิดของมนุษย์ มี ๒ แบบ คือ ๑. การคิดแบบที่เรียกว่าวิฤกษ์ ๒. การคิดแบบที่เรียกว่า ก้าวหน้า อันแสดงเป็นภาพประกอบดังนี้

ซึ่งอธิบายได้ว่า ในสมัยก่อนนั้น มนุษย์มีรูปแบบการคิดที่เป็นวงกลม มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ไม่คิดและกระทำแบบสุดโต่ง (ภาพ ก) แต่ปัจจุบันนี้ มนุษย์มีลักษณะการคิดที่เป็นแบบสุดโต่ง คิดแบบเพิ่มพูนต้องการปริมาณมากขึ้นตลอดเวลา (ภาพ ข)

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ยังได้ให้ทัศนะไว้อีกว่า เหตุปัจจัยหลัก ๒ ประการ ได้แก่ มิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิด) และมิจฉาสังคมสถาปิตยกรรม (โครงสร้างทางสังคมที่ผิด) คือตัวการให้เกิดปัญหา ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ฉะนั้นหากหวังที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง ต้องเปลี่ยนจากมิจฉาทิฐิมาเป็นสัมมาทิฐิ และเปลี่ยนจากมิจฉาสังคมสถาปิตยกรรมมาเป็น สัมมาสังคมสถาปิตยกรรม โดยในส่วนของโครงสร้างทางสังคมนั้น ต้องเปลี่ยน โครงสร้างสังคมจากแนวตั้งมาเป็นแนวราบมีการประสานสัมพันธ์ช่วยเหลือกัน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจกันมากขึ้น ดังภาพแสดง คือ

สังคมแนวตั้ง

สังคมแนวราบ

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน.

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปอย่างเป็นกระบวนการ โดยมี ขั้นตอนและสาระที่ต้องทำ คือ

๑. เริ่มด้วยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้พอมิ พอกิน พอใช้
๒. การพัฒนาต้องพึ่งตนเองและร่วมมือกัน ไม่ติดตำรา และสร้างคนให้สมบูรณ์ ทั้งด้านความรู้ และจิตใจใฝ่ดี
๓. ส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีการสมัยใหม่ที่เหมาะสม เพื่อสามารถเชื่อมโยง เศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจการค้าได้เป็นอย่างดี
๔. ส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมถึงการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
๕. การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัดและสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิวัฒนธรรม บนความเชื่อที่ว่า ประโยชน์ส่วนรวมคือ ประโยชน์ส่วนตัว

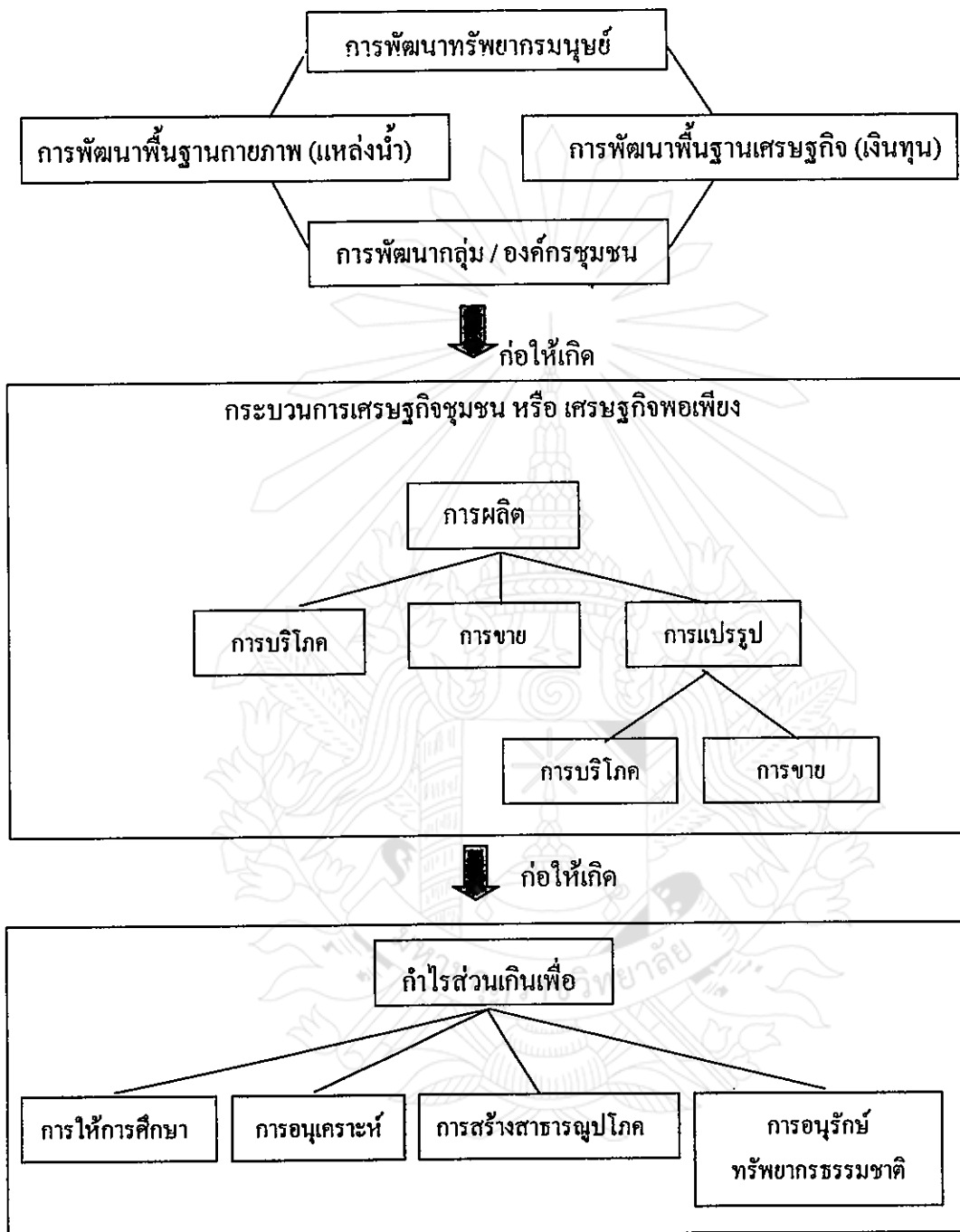
ด้านการดำเนินการกิจกรรมต่างๆเพื่อเศรษฐกิจแบบพอเพียง อาจดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆดังนี้

๑. การประสานกลุ่มเป้าหมายและส่วนที่เกี่ยวข้อง
๒. การจัดเวทีระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหา
๓. การกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรม
๔. การปฏิบัติการตามแผนการดำเนินกิจกรรม
๕. การเสริมศักยภาพและการแสวงหาความรู้และประสบการณ์
๖. สรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรม^{๓๖}

การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งแสดงเป็นภาพประกอบเพื่อการพิจารณา ได้ชัดเจนมากขึ้นดังนี้

^{๓๖}มหาวิทยาลัยขอนแก่น, “โครงการพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง”, วารสารศูนย์บริการวิชาการ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๖) : ๒๘.

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน

แผนภูมิที่ ๖ การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

อนึ่ง หากมองด้านการสร้างระบบเศรษฐกิจพอเพียง ๆ มีมาตรการหรือกระบวนการที่น่าสนใจ ดังที่ บวรศักดิ์ อุวรรณ เสนอไว้ ดังนี้

๑) การให้การศึกษา การอบรมปลูกฝังค่านิยม “พอเพียง” อันเป็นสัน โดษธรรมใน พระ พุทธศาสนาพร้อมๆ ไปกับคตินิยมเพียร (วิริยะ) และคตินิยมพึ่งตนเอง

๒) การทำการศึกษาวิจัย เพื่อส่งเสริม “ทฤษฎีใหม่” ทั้งในเชิงสถานที่ (Space) ที่เหมาะสม และวิธีการที่เหมาะสมแล้วนำความรู้ดังกล่าวมาเผยแพร่ให้ทั่วถึง

๓) การปรับโครงสร้างกฎหมายที่ให้ประโยชน์แก่เศรษฐกิจแบบตลาด (Market Economy) ซึ่งพึงพาการส่งออก ให้รองรับและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับ กฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการหาทุนให้เกษตรกร กฎหมายที่ส่งเสริมการผลิตและการตลาดของ เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการดูแลใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเน้นความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งระบบกฎหมายภาษี อากรและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ^{๓๔}

กระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียง หรือยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาแบบพึ่งตนเองอย่าง ยั่งยืนนั้น ต้องเป็นขบวนการทางสังคมที่มีพัฒนาการและเป็นพลวัต ดังที่ เสน่ห์ จามริก ได้นำเสนอ แบ่งกระบวนการดังกล่าวข้างต้นออกเป็น ๓ ช่วง คือ

๑) ช่วงที่หนึ่ง ต้องเริ่มที่เกษตรกรรายย่อย เริ่มจากหน่วยครัวเรือนเป็นหลัก แล้วค่อย เชื่อมโยงกับชุมชน จากนั้นจึงขยายเชื่อมโยงกับเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

๒) ช่วงที่สอง ต้องเริ่มทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน ขณะเดียวกันต้องสร้างกระบวนการ เรียนรู้เกษตรแบบยั่งยืน ซึ่ง ไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของเทคนิคทางการเกษตรเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือการ สร้างจิตสำนึกของเกษตรกรให้เห็นว่าที่ดิน และทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้นทุนชีวิต

๓) ช่วงที่สาม เป็นจุดหมายปลายทางของ “ชุมชนพึ่งตนเอง” หรือ “เศรษฐกิจชุมชน” เมื่อมีการเรียนรู้ที่จะกระทำเกษตรอย่างยั่งยืน ก็จะสามารถเติบโต ไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้าต่อไปได้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแปรรูป การผลิต การจัดการศึกษา การจัดการปกครอง ดูแลชุมชนและ ทรัพยากรด้วยตนเอง ^{๓๕}

^{๓๔} บวรศักดิ์ อุวรรณ, การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มิติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๓.

^{๓๕} จูไรรัตน์ แสนใจรักษ์, ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๑๕๕๕ – ๒๐๐๐, (กรุงเทพมหานคร : โครงการวิถิตศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๕.

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

คำว่า “เศรษฐกิจ (Economy) ความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปนั้น หมายถึง การจัดการครอบครัวยุคใหม่ คือ มีความชำนาญในการจัดการเรื่องครอบครัว โดยที่เศรษฐกิจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์”^{๔๐} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจ หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน^{๔๑} ด้านพระพุทธศาสนา เศรษฐกิจตามความหมายแห่งศัพท์เดิมแล้วหมายถึงกิจกรรมที่ทำให้เกิดความประเสริฐ เพราะคำว่า เศรษฐ ในภาษาสันสกฤต และ เศฏฐ ในภาษาบาลีหมายถึง ประเสริฐ เลิศ ดี ส่วนคำว่า กิจ หมายถึงกิจกรรมหรืออาชีพการงาน ดังที่พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า “เศรษฐกิจ ก็คือ กิจที่ประเสริฐที่สุด ในฐานะที่จะทำให้มนุษย์เป็นอยู่กันอย่างผาสุก นี้เรียกว่าโดยตัวหนังสือ”^{๔๒}

๒.๓.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นไปอีก ซึ่งเป็นการสนองความต้องการของมนุษย์ให้มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ การพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขนั้น มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี ได้กล่าวว่า การพัฒนา คือ “การทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องบุคคลก็คือ การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร”^{๔๓}

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ กล่าวว่า การพัฒนา (Development) หมายถึง “การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้ การพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง ซึ่ง

^{๔๐}ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ, มนุษย์กับเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๔๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐๖.

^{๔๒}พุทธทาสภิกขุ, “ธรรมะในฐานะเครื่องมือแก้ปัญหาเศรษฐกิจ”, เศรษฐธรรม, ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๓-๔ (สิงหาคม - พฤศจิกายน ๒๕๔๐) : ๘๑.

^{๔๓}พะยอม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๒.

กำหนดให้มีคุณค่าและเป็นไปตามขั้นตอน เพราะฉะนั้น จึงสามารถมองได้ว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้า หรือการเปลี่ยนแปลง ไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา”^{๔๔}

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวเกี่ยวกับ การพัฒนาว่า “การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาพหนึ่ง ภาวะสภาพที่เปลี่ยนไปนั้นเป็นสภาพที่ดีกว่าเดิม”^{๔๕}

บุญเลิศ ราชิต ได้ไว้กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง “การกระทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญก้าวหน้าทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจมีสันติสุข มีปัจจัย ๔ พอเพียงในการเลี้ยงชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย นอกจากนั้น การพัฒนายังเกี่ยวกับการศึกษา ภาวะแวดล้อม และที่พักผ่อนที่ดี เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปัจเจกชนและชุมชนให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน”

การพัฒนา หมายถึง “การสร้างความเจริญก้าวหน้าเพื่อสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดีมีความสุข การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหว หรือเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ”

การพัฒนา หมายถึง “การกระทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญก้าวหน้าทาง ศิลปวัฒนธรรมและจิตใจมีสันติสุข มีปัจจัย ๔ พอเพียงในการเลี้ยงชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายนอกจากนั้น การพัฒนายังเกี่ยวกับการศึกษา ภาวะแวดล้อมและ การพัฒนา หมายถึง การสร้างความเจริญก้าวหน้าเพื่อสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดีมีความสุข การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง”^{๔๖}

สรุปการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้า ให้มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ การพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

^{๔๔}งาน อดิวัฒน์สิทธิ, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๒.

^{๔๕}ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : ห.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑๓.

^{๔๖}บุญเลิศ ราชิต, การพัฒนาชุมชน, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๐-๑๕๔.

จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขนั้น

๒.๓.๒ ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ดำรงธานินทร์ ได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า “เศรษฐกิจชุมชน” คือ “การทำงานเพื่อการดำรงชีวิตในแนวสัมมาชีพเพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจเรียกว่าพหุภาคีในการแปรรูปผลผลิตหรือทำการตลาด” ดังนั้นการรวมกลุ่มกันจึงอาจเพื่อความตั้งใจให้เกิดความพออยู่พอกินเพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุนและเพื่อกำไร โดยที่การรวบรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับต่ำสุดของสังคม” ดังนั้นการร่วมกันทำงานก็เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างพึงพอใจแล้วก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้อกรอบแนวคิด คือ

๑. ภูมิภาค เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจและความมุ่งมั่นร่วมกันว่าการกระทำของเรานั้น เพื่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมไทย ทั้งนี้เศรษฐกิจชุมชนต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การเน้นความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน โดดๆ ไม่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้

๒. ทำอะไร ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อื่น ในหมู่บ้าน ได้แก่ การปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ การผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การแปรรูปข้าว เป็นต้น การผลิตนอกภาคเกษตร เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น การบริการ เช่น การบูรณะโบราณสถานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

๓. ทำกับใคร ชาวบ้านรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ หรือกลุ่มที่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคม หรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ เรียกว่า พหุภาคี อาจร่วมทุนกับพ่อค้าทำการผลิตและแปรรูปสินค้า

๔. ทำอย่างไร รวมกลุ่มแล้วทำการผลิต แปรรูป แลกเปลี่ยนสินค้า ค้าขาย

๕. ทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน ดังนั้น การรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุนและเพื่อกำไร

๖. เพื่ออะไร การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ ถือเป็นการรวมตัวในระดับต่ำสุดของสังคม ดังนั้น การร่วมกันทำงานเพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง^{๑๑}

^{๑๑}มงคล ดำรงธานินทร์, เศรษฐกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : เวิร์คแอนด์คอมมิวนิตีเซ็น, ๒๕๔๑),

ขณะที่ปรีกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า “การประกอบสัมมาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกัน ในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตรต่อเนื่อง การเกษตรและนอกภาคการเกษตรในระดับครอบครัวเพื่อพอกินพอใช้ จากนั้นกิจกรรมลักษณะกลุ่ม อาจขยายตัวสู่ระดับชุมชนและสู่ภูมิภาคในอนาคต ในการนี้ได้เน้นจุดหมายเพื่อให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมประเทศจะช่วยให้สังคมไทยอยู่รอดปลอดภัย พร้อมจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในอนาคต”^{๔๔}

ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง “ความพอเพียงอย่างน้อย ๘ ประการคือ พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน จิตใจพอเพียงทำให้รักและอาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การเกษตร ผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน ชุมชนเข้มแข็ง พอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหา สิ่งแวดล้อม ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง และมีความมั่นคงพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้มีสุข”^{๔๕}

ภาณุเดช ลิ้มอารีย์ กล่าวว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นการมุ่งสู่การพัฒนา เศรษฐกิจฐานล่างของสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล โดยการสร้างความเข้มแข็งให้ ชุมชนด้วยการสร้างกระแสเศรษฐกิจพอเพียง หรือเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้าง ระบบบริการการจัดการสนองความต้องการของประชาชน เน้นการปฏิบัติงานของกลุ่มชนและ ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในลักษณะพหุภาคี รวมทั้งให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่นยุทธศาสตร์การพัฒนายะเอียดหลัก ๕ ประการ คือ ยึดชุมชนและครอบครัวเป็นหลักตามแนว พระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่) โดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตขั้นพื้นฐานตามแนวทาง ทฤษฎีใหม่”

^{๔๔}ขณะที่ปรีกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” เพื่อ การเกษตร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๘๘ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๐) : ๑๕.

^{๔๕}ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕.

เป็นการทำการเกษตรผสมผสานและเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ โดยเริ่มที่กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชน และนำไปใช้ในกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตหรือกลุ่มอาชีพและมีร้านค้าชุมชน หรือสหกรณ์ดำเนินการด้านการรวมกันซื้อและรวมกันขาย ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย โดยส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้นจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกระบวนการพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จยึดการส่งเสริมการตลาดชุมชน โดยจัดให้มีตลาดนัดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนในทุกตำบล/อำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกจำหน่าย ยึด 'การจัดเวทีชาวบ้านเป้าหมายหลัก แบบ "คิดเองทำเอง" โดยจัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจหรือเวทีประชาคมตำบลเพื่อเป็นฐานชุมชนระดับอำเภอในทุกอำเภอ เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือในลักษณะ "คิดเอง ทำเอง" ระหว่าง เพื่อน" ด้วยกัน ซึ่งสรุปได้ว่าการที่จะสร้างความเข้าใจในการดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเกิดความคิดเศรษฐกิจชุมชนมีปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้ขยายแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน และขยายผลของกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจชุมชน ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชน^{๕๐}

๒.๓.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ดำเนินานินทร์ เสนอว่า "ควรสนใจอย่างน้อย ๓ ประการ ได้แก่ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกินเศรษฐกิจชุมชน"

๑) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถ้าหากละเลยจะทำให้กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนเกิดได้ยาก และไม่ยั่งยืน จะต้อง

๑.๑ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาผู้นำให้มีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องทำการผลิต การแปรรูป การค้า ความสามารถในการระดมทุน การจัดการด้านต่างๆ พัฒนาชาวบ้าน และพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นผู้รู้อย่างลึกซึ้ง ในอุดมการณ์ และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

^{๕๐} ภาณุเดช ลิ้มอารีย์, "บทบาทสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๓, หน้า ๒๓.

๑.๒ การพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชน การสร้างกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในรูปของกลุ่มที่มีผู้นำเป็นชาวบ้าน นับว่าเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน

๑.๓ การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินทุน ซึ่งเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมออมทรัพย์ การระดมทุน เป็นต้น จะถูกใช้ไปอย่างสมเหตุสมผล ขณะที่เงินทุนที่รัฐสนับสนุนจะถูกใช้ไปอย่างไม่ระมัดระวัง เนื่องจากชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของตน

๑.๔ การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ โดยเฉพาะแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค การผลิต

๒) กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน เมื่อมีการพัฒนาพร้อมทั้ง ๔ ด้านแล้ว กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนก็จะดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมในกระบวนการนี้ อาจจำแนกเป็นการเกษตร ต่อเนื่องการเกษตร และนอกการเกษตร กิจกรรมลานค้าชุมชน กิจกรรมร้านค้าชุมชน การท่องเที่ยว การผลิตภายใต้ระบบการรับช่วง

๓) กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน เมื่อเกิดกำไรจากเศรษฐกิจผลประโยชน์ก็ควรตกกับชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนกิจกรรมที่มักได้รับการอุดหนุน ได้แก่ การศึกษา การให้การสงเคราะห์ในชุมชน การสร้างสาธารณูปโภค การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคน ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้^{๕๕}

๔) ความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชาวบ้านและความศรัทธาทางศาสนา การศึกษาหาความรู้ ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่ใช้สำหรับสัญจร และการขนส่งสินค้า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน ในการส่งเสริมพลังของชุมชนต้องส่งเสริมการรวมตัวโดยใช้คุณธรรมหรือคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์เป็นตัวตั้ง ไม่ใช่อำนาจสั่งการเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ถ้าเอาเงินเข้ามาใช้เพื่อส่งเสริมหนุนส่งการใช้คุณค่าความเป็นมนุษย์ก็เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เมื่อชุมชนเข้มแข็งทั้งในชนบทและในเมืองทั่วแผ่นดินจะแก้ปัญหาคาความยากจนปัญหาสังคมการอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดการจัดองค์กรแบบใหม่ซึ่งเป็นการจัดองค์กรโดยธรรม สร้างเสริมสุขภาพ และเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจริง เพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม บูรณาการไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริงและยั่งยืน

^{๕๕} สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, การจัดการและการวางแผนธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

มัสเกรฟ (Musgrave) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐที่มีต่อระบบเศรษฐกิจและการคลังของประเทศว่า รัฐควรจะทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจในเรื่องที่สำคัญเพียงสามประการดังต่อไปนี้ คือ

๑) หน้าที่ในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม (allocation function) โดยรัฐบาลกลางมีหน้าที่จัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมเพื่อนำมาใช้หรือบริการทางสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๒) หน้าที่ในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคม (distribution function) เพื่อให้ทรัพยากรและการบริการต่างๆ ที่มีอยู่กระจายให้ประชาชนทุกคนได้ใช้อย่างทั่วถึงกัน รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลการจัดสรร เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถได้รับประโยชน์โดยทั่วถึงกันและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๓) หน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (stabilization function) เพื่อให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการกระจายรายได้ของสังคมเป็นไปอย่างยุติธรรม รัฐบาลต้องวางแผนและจัดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ^{๕๒}

๒.๓.๔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการส่งเสริมการประกอบอาชีพ

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้กล่าวถึง กลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นมา บางกลุ่มล้มเหลว บางกลุ่มก็ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ มีหลายปัจจัย ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยด้านการตลาด นอกจากจะสามารถประมาณอุปสงค์อุปทานได้แล้ว ยังจะต้องรู้ด้วยว่าจะนำสินค้าไปขายที่ไหนและอย่างไร กลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ จะเป็นกลุ่มที่มีลูกค้าที่แน่นอนและเพียงพอ คำว่าลูกค้าที่แน่นอนและเพียงพอ หมายถึง ลูกค้าที่รับสินค้าที่ละมากๆ ไปจำหน่าย ส่วนด้านค้าปลีก ไม่มีลูกค้าที่แน่นอนแต่ต้องมีมากเพียงพอ กลุ่มอาชีพชุมชนที่มีผลผลิตไม่มาก โดยทั่วไปจะอาศัยตลาดค้าปลีกเป็นสำคัญแต่ถ้าหากเป็นกลุ่มอาชีพที่ผลิตสินค้าจำนวนมากจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายของผู้ค้าส่งด้วย

จึงสรุปได้ว่ากลุ่มอาชีพชุมชนที่มีตลาดแน่นอนเพียงพอจะเป็นกลุ่มอาชีพชุมชนที่ยืนอยู่ได้และเติบโตได้ แต่กลุ่มอาชีพชุมชนที่ไม่มีตลาดแน่นอน เข้าไม่ถึงตลาด จะประสบความล้มเหลวในที่สุด

^{๕๒}มัสเกรฟ (Musgrave), Management in the Public, อังโนประวาศะตี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม, อังแล้ว, หน้า ๑๒.

๒. ปัจจัยด้านการผลิต จำเป็นต้องวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่า จะผลิตอะไร และผลิตอย่างไร โดยต้องผ่านการวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานในตลาดและความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่พิจารณาจากวัตถุดิบ ทัศนยะ และความชำนาญของผู้ทำการผลิตนับได้ว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญพอๆ กับโอกาสทางการตลาด ความได้เปรียบของกลุ่มอาชีพในด้านการปรับปรุงคุณภาพ วัตถุดิบ ต้นทุนที่ไม่สูง จะสร้างศักยภาพของการแข่งขันในตลาดได้ดี การขาดปัจจัยการผลิตเป็นอุปสรรคและเสี่ยงต่อความล้มเหลวพอๆกับการผลิตที่ไม่มีโอกาสทางการตลาด

๓. ปัจจัยด้านผู้นำ ชาวชนบทโดยทั่วไปมักจะขาดความคิดริเริ่ม พอใจจะเป็นผู้ตามเป็นผู้เอาอย่างหรือเรียนแบบ ใครที่ทำอะไรแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ใหม่ๆ มักจะไม่ได้รับการยอมรับ แต่ครั้งประสบความสำเร็จก็จะมีผู้เอาอย่างและกลายเป็นผู้นำ ผู้นำโดยธรรมชาติของชุมชนจึงมักจะเป็นผู้มีบารมีหรือมีฐานะทางสังคม เช่น ผู้ร่ำรวยที่มีคนฟังพาท้าย เป็นคนที่มีความรู้และมีฐานะอย่างเป็นทางการรับรอง เช่น ครู พระ เป็นต้น

จะเห็น ได้จากข้อเท็จจริงทั่วไปว่า กลุ่มอาชีพชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมักจะอยู่ภายใต้การนำของคนเหล่านี้ กล่าวโดยสรุปคือ กลุ่มอาชีพชุมชนที่ก่อตั้ง โดยบุคคลหรือโยคคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน จะระดมทุน ได้ง่าย ขยายตัว ได้เร็ว และมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

๔. ปัจจัยด้านแรงงาน กลุ่มอาชีพชุมชนแรงงานประเภทลูกจ้างมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นประเภททำงานให้ตนเอง ในกลุ่มอาชีพชุมชนบางแห่งที่เป็นกิจการรับเหมาช่วงงานไปทำ ก็มักจะมีลักษณะเป็น ผู้รับจ้างทำของ ความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้งานทำการผลิตมีลักษณะเป็น ผู้ว่าจ้าง กับ ผู้รับจ้าง ไม่ใช่ นายจ้างกับลูกจ้าง หมายความว่า ผู้ว่าจ้าง เพียงแต่มีสิทธิรับผลผลิตตามปริมาณและคุณภาพที่ตกลงกันไว้ แต่ไม่มีสิทธิเข้าไปกำหนดควบคุม กระบวนการและระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงานแต่อย่างใด ขณะเดียวกันความสัมพันธ์แบบนี้ สิทธิของผู้รับจ้าง ก็มีเพียงรับค่าตอบแทนจากการทำการผลิตเท่านั้น ไม่มีสิทธิเรียกร้องอื่นใดนอกเหนือจากค่าจ้างผลิต

แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว แรงงานในกลุ่มอาชีพชุมชน คือ แรงงานของผู้ที่ทำงานให้ตนเอง และครอบครัวเป็นการประกอบกรของครอบครัวเกษตรกรแต่สภาพความเป็นจริงขณะนี้หลายๆแห่งประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานทั้งระดับแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานฝีมือ ในระดับแรงงานไร้ฝีมือแรงงานรุ่นใหม่มักจะอพยพเข้ามือ ละทิ้งการพัฒนาอาชีพของครอบครัว การมีแรงงานในท้องถิ่นอย่างเพียงพอและแรงงานเหล่านี้มีทักษะทางการผลิต เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มอาชีพชุมชนประสบความสำเร็จการกระตุ้นและจูงใจให้แรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพดั้งเดิมขอท้องถิ่นควบคู่ไปกับการยกระดับและพัฒนาการผลิตเชิงธุรกิจเป็นหลักประกันความสำเร็จและความเติบโตของกลุ่มอาชีพชุมชนในอนาคต

๕. ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กร ระเบียบข้อบังคับเป็นกฎเกณฑ์กติกา เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม ในอันที่จะทำให้การดำเนินงาน ไปสู่เป้าหมาย เป็น ไปอย่างราบรื่น และ สอดคล้องประสานกันการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ฉะนั้นกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ จึงต้องเกิดขึ้นจากข้อตกลงของสมาชิกเป็นพื้นฐาน กรรมการนำข้อตกลงนั้นมาปรับใช้ให้เป็นจริงหากระเบียบกฎเกณฑ์ที่นำมาใช้นั้น ไม่ได้ตั้งอยู่บน พื้นฐานของความเห็นชอบจากสมาชิก อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งและติดขัดในการดำเนินงาน และนำไปสู่การชะงักงันในที่สุด กฎเกณฑ์กติกาที่สำคัญที่สุดคือ ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสามารถนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ได้ง่าย และถ้าระเบียบข้อบังคับนี้ ไม่เหมาะสมรัดกุม จะทำให้เกิดการรั่วไหลได้ง่าย ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ แม้แต่การเงินระดับชาติ ที่มีนโยบายกฎเกณฑ์ที่รัดกุม ในที่สุดแล้วก็นำไปสู่วิกฤติการเงินและหนี้สินได้

๖. ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก คำว่า ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การปฏิบัติต่อกันทั้งทางบวก และทางลบ ปฏิสัมพันธ์ทางบวก เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล ประสานร่วมมือ ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริม และสร้างสรรค์ความสำเร็จ ในทางตรงกันข้าม ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ ย่อมทำให้เกิดความระมัดระวัง เรียบรู้ และต่อรอง เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดผลด้านลบมากเกินไป

คำว่าปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ในที่นี้หมายถึง ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มอาชีพชุมชน โดยทั่วไปก็จะประกอบด้วย รัฐบาลหรือ หน่วยงาน ของรัฐ องค์กรเอกชน นักวิชาการหรือสถาบันวิชาการ และธุรกิจ

ข้อมูลเบื้องต้นของการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มี ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับภายนอก หรือสามารถเอาชนะปฏิสัมพันธ์เชิงลบจากภายนอกได้ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มอาชีพชุมชน จำเป็นต้องเรียนรู้และกำหนดท่าทีต่อปฏิสัมพันธ์จากภายนอกให้เหมาะสม ลักษณะปฏิสัมพันธ์ในความเป็นจริง ไม่ใช่ปฏิสัมพันธ์สองฝ่าย แต่เป็นปฏิสัมพันธ์หลายฝ่ายที่ เกิดขึ้นพร้อมกันนั่นคือแต่ละฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพชุมชนต่างก็จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ผ่านการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพชุมชนนั้นๆ

การปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการทำให้ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ จำเป็นสิ่งเหล่านี้เป็นทั้งศาสตร์และเป็นทั้งศิลป์ ความสำเร็จในการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกหรือการ เปลี่ยนปฏิสัมพันธ์เชิงลบให้เป็นเชิงบวก ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจท่าทีและบุคลิกภาพของแกน

นำเป็นสำคัญ หลักการ ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน คือหลักการที่จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงบวกได้ดีที่สุด^{๕๑}

๒.๔ บริบทพื้นที่ศึกษา ตำบลสายนาวัง

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง

ตำบลสายนาวังเป็นเขตการปกครองของกิ่งอำเภอนาญ จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่เขตอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ ๘๒ กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไป ตำบลสายนาวังมีเขตพื้นที่ติดต่อกันตำบลใกล้เคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตตำบลนาญ กิ่งอำเภอนาญ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลนาญ กิ่งอำเภอนาญ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตตำบลหนองสระพัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตตำบลโนนนาจาน กิ่งอำเภอนาญ จังหวัดกาฬสินธุ์

๑.๒ พื้นที่

ตำบลสายนาวัง มีพื้นที่โดยประมาณ ๑๖.๒๐ ตารางกิโลเมตร

๑.๓ สภาพภูมิประเทศ

ตำบลสายนาวัง มีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๘ หมู่บ้าน โดยพื้นที่ทั้งหมดมีสภาพเป็นที่ราบสูงนาคอน ตำบลสายนาวัง มี ๑ ฤดูกาล คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศร้อนจัดมาก

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกเป็นบางช่วงและไม่ตรงตามฤดูกาลเกษตรกรมักไม่ได้ทำการเกษตรตรงตามฤดูกาล

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวมาก แห้งแล้ง

๑.๔ จำนวนหมู่บ้าน ๘ หมู่บ้าน

๑) จำนวนหมู่บ้านอยู่ในเขต ตำบลสายนาวังทั้งหมด ได้แก่หมู่ที่ ๑-๘

๒) รายชื่อหมู่บ้านและผู้นำหมู่บ้าน ตำบลสายนาวังมี ๘ หมู่บ้าน แยกได้ดังนี้

๑. หมู่ที่ ๑ บ้านจอมศรี มีนายประจักษ์ ไชยมัชฌิม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๒. หมู่ที่ ๒ บ้านหนองขามป้อม มีนายแดนชัย สกุลซัง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

^{๕๑}สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, การจัดการและการวางแผนธุรกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๑๖๗-๑๗๔.

๓. หมู่ที่ ๓ บ้านนาอุดม มีนายนาม สีลาแยง	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๔. หมู่ที่ ๔ บ้านกุดคาใกล้ มีนายอำนาจ วิชาศรี	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๕. หมู่ที่ ๕ บ้านนากระเดา มีนายโมน กุลกล้า	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๖. หมู่ที่ ๖ บ้านนากระเดาพัฒนา มีนายลำทอง จิตจง	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๗. หมู่ที่ ๗ บ้านกุดคาใกล้พัฒนา มีนายทองแดง แก้วคำภา	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๘. หมู่ที่ ๘ บ้านนาอุดมพัฒนา มีนายขุน ชมภูฤทธิ์	เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๑.๕ ที่ดินในเขตตำบลสายนาวัง

๑) จำนวนเทศบาล	-	แห่ง
๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวน	๑	แห่ง

๑.๖ จำนวนประชากร

๑) ตำบลสายนาวัง มีจำนวนประชากร	๘๗๓	ครัวเรือน
๒) จำนวนประชากรทั้งหมด	๔,๑๑๓ คน	แยกเป็นชาย ๒,๐๒๘ คน หญิง ๒,๐๘๕ คน
๓) มีความหนาแน่นเฉลี่ยจำนวน	๒๖๖.๔๐ คน/ตารางกิโลเมตร	

๒. สภาพทางเศรษฐกิจ

๒.๑ อาชีพ

๑) อาชีพหลัก ได้แก่การทำนา	จำนวน	๗๑๐	ครัวเรือน
๒) อาชีพสำรองได้แก่			
- ทำสวน ส่วนใหญ่ได้แก่ ไม้ยืนต้น-ไม้ผล	จำนวน	๒๐	ครัวเรือน
- พืชผัก	จำนวน	๓๐	ครัวเรือน
๓) อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โคกระบือ	จำนวน	๕๒	ครัวเรือน
- สุกร	จำนวน	๒๐	ครัวเรือน
- เป็ด-ไก่	จำนวน	๒๑	ครัวเรือน

๔) อาชีพค้าขาย

ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๒ หน่วยธุรกิจเขตตำบลสายนาวัง

๑) ธนาคาร	-	แห่ง
๒) โรงแรม	-	แห่ง
๓) ปั้มน้ำมันขนาดใหญ่	๑	แห่ง
๔) ปั้มน้ำมันขนาดเล็ก	๘	แห่ง
๕) โรงงานอุตสาหกรรม	-	แห่ง

๖) โรงเรียน	๑๘	แห่ง
๗) อุตสาหกรรมในครัวเรือน	๘	แห่ง

๓. สภาพสังคม

๓.๑ สภาพทางการศึกษา

๑) โรงเรียนประถมศึกษา	๕	แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐบาล
๑. โรงเรียนบ้านจอมศรี	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑	
๒. โรงเรียนบ้านหนองขามป้อม	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑	
๓. โรงเรียนบ้านนาอุดม	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๓	
๔. โรงเรียนบ้านนากระเดา	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๕	
๕. โรงเรียนบ้านกุดตาไถ่	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๗	
๒) โรงเรียนของเอกชนจัดการ	-	แห่ง
๓) โรงเรียนมัธยมศึกษา	-	แห่ง
๔) โรงเรียนอาชีวศึกษา	-	แห่ง
๕) โรงเรียน/สถาบันชั้นสูง	-	แห่ง
๖) ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	-	แห่ง
๗) ห้องสมุดประชาชน	-	แห่ง
๘) ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน	-	แห่ง
๙) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน	-	แห่ง

๓.๒ สถาบันและองค์การทางศาสนา

๑) วัด/สำนักสงฆ์	๕	แห่ง
๑. วัดบ้านจอมศรี	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑	
๒. วัดบ้านหนองขามป้อม	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๒	
๓. วัดบ้านกุดลิม	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๓	
๔. วัดบ้านนากระเดา	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๔	
๕. วัดบ้านกุดตาไถ่	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๔,๗	
๒) มัสยิด	-	แห่ง
๓) ศาลเจ้า	-	แห่ง

๓.๓ การสาธารณสุข

๑) สถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน/ตำบล ๒ แห่ง หมู่ที่ ๑ บ้านจอมศรีและหมู่ที่ ๖ บ้านนา
กระเคาพัฒนา นอกจากนี้ยังมีหน่วย อสม. แต่ละหมู่บ้านเพื่อบริการขั้นมูลฐานของการ
รักษาพยาบาล

๒) สถานประกอบพยาบาลของเอกชน - แห่ง

๓) อัตรากำลังและการใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ ๑๐๐

๓.๔ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑) สถานีตำรวจ - แห่ง

๒) สถานีดับเพลิง - แห่ง

๓) หน่วยป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ๘ แห่ง

๔) ป้อมยาม (อบต.) - แห่ง

๔. การบริการขั้นพื้นฐาน

๔.๑ สถานที่ราชการในเขตตำบลสายนาวัง

๑) ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลสายนาวัง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๖

๒) สถานีอนามัยประจำตำบลสายนาวัง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑,๖

๓) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน -

๔) โรงพยาบาล -

๕) ที่ว่าการกิ่งอำเภอ -

๖) สำนักงานประถมศึกษาอำเภอ -

๗) สถานีตำรวจ -

๘) สหกรณ์การเกษตร -

๔.๒ การคมนาคม

๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๔๑ เขาวง - นาคู ผ่านหมู่ที่ ๓, ๘

๒) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๑๘ วังเวียง - กุดสิมคุ้มเก่า ผ่านหมู่ที่ ๕,๖,๔

และหมู่ที่ ๗

๓) ถนนลูกรังภายในหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ในสภาพชำรุด เนื่องจากสภาพใช้

การมานาน

๔) ถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านอีกจำนวน ๑๐ กิโลเมตร

๔.๓ การโทรคมนาคม

๑) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ๑ แห่ง (เอกชน)

๒) สถานีโทรคมนาคม	-	แห่ง
๓) สำนักงานบริการโทรศัพท์	-	แห่ง

๔.๔ การไฟฟ้า

ตำบลสายนาวังมีกระแสไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน แต่ไม่ครบทุกครัวเรือนโดยเฉพาะเขตที่อยู่ห่างไกลรอบนอกองค์การบริหารส่วนตำบลสายนาวัง การให้แสงสว่างตามจุดต่างๆ ในเขตหมู่บ้านยังไม่มีเพียงพอกับความต้องการของประชาชน จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้าจำนวนร้อยละ ๕๕ โดยแยกได้ดังนี้

๑) มีผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด ๘๒๐ ครัวเรือน

๔.๕ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

๑) ห้วย ๗ สาย

๒) สระน้ำ ๒๐ แห่ง

๔.๖ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

๑) ฝาย ๕ แห่ง

๒) บ่อน้ำตื้น ๕ แห่ง

๓) บ่อบาดาลโยธา ๑๐ แห่ง

๔) อื่นๆ (บ่อบาดาล) ๑๐ แห่ง

กลุ่มอาชีพที่สำคัญของตำบลสายนาวัง ได้แก่

๑. ศูนย์พัฒนาฝีมือแกะสลักหินบ้านนากระเดา หมู่ที่ ๖

เป็นศูนย์แกะสลักหิน ที่เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นตั้งอยู่บ้านนากระเดาพัฒนา หมู่ที่ ๖ ต.สายนาวัง การแกะสลักหินเป็นงานฝีมือ ที่ประณีต สวยงาม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยนำหินทรายที่มีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น มาแกะสลักเป็นรูปเหมือนต่างๆ เช่น ลูกริมิต รูปสัตว์ พระพุทธรูป ถือว่าเป็นงานฝีมือที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

๒. กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง (ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าสีธรรมชาติ) บ้านกุดตาไถ่พัฒนา หมู่ที่ ๗

เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ที่ทำการทอผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าข้อมสีธรรมชาติ ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติทุกขั้นตอน ทำการทอผ้าที่สวยงาม มีหลายลวดลาย มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่ลงตัว มีผ้าไหมและผ้าสีธรรมชาติหลายรูปแบบ และหลายขนาดให้เลือกซื้อเหมาะที่จะเป็นของใช้ เช่น ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋ปากกา มือถือ และของฝากที่ประทับใจผู้ได้รับ

๓. กลุ่มทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย บ้านกุดตาใกล้ หมู่ที่ ๔

เป็นกลุ่มทอผ้าไหม ผ้าฝ้ายบ้านกุดตาใกล้ หมู่ที่ ๔ ที่ทำการทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายทั้งดงามมีหลายสี และหลายลวดลาย ละเอียดอ่อน และประณีต โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำด้วยมือ วัสดุอุปกรณ์หาได้จากท้องถิ่นทั้งหมดและยังมีผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายสำเร็จรูปต่างๆ เช่นกระเป๋าถือถือ กระเป๋าใส่ปากกา ผ้าเช็ดหน้า เสื้อผ้า เป็นต้น จึงเหมาะที่จะซื้อหาทำเป็นของฝากได้เป็นอย่างดี

๔. หนังสัปร่มไท บ้านนากระเดา หมู่ที่ ๕

หนังสัปร่มไท เป็นการแสดงพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการแสดงจะใช้หนังสือตัวเป็นวัตรธรรมชาติ นำมาประดิษฐ์เป็นตัวแสดงละคร เช่น ตัวพระ ตัวนาง ตัว ตลกและตัวประกอบ มากกมาย แล้วเชิดแสดงตามเรื่องราวต่างๆ โดยใช้ไฟตะเกียงเจ้าพายุส่องตัวละคร ที่ประดิษฐ์เป็นรูปต่างๆ เกิดเงาไปยังจอที่เตรียมไว้เพื่อดูเงาของภาพหนังและมีบทบาทพากย์ บทเจรจา บทขับร้องตามจังหวะดนตรีประกอบ ในปัจจุบันมีให้เห็นกันที่บ้านนากระเดา แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับนิยาย หรือนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมา เช่น จำปาสี่ต้น ท้าวสีทนมโนราห์ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตกับชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณีชาวบ้านได้อย่างลงตัวโดยส่วนใหญ่แสดงตามงานวัด หรืองานประเพณีต่างๆ ที่หาดูได้ยากในสมัยปัจจุบันคณะหนังสัปร่มไทปัจจุบันตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๗๐ ม. ๕ ต.สายนาวัง

๕. กลุ่มแม่บ้านผลิตแชมพูสมุนไพรบ้านนากระเดา หมู่ที่ ๕

เป็นกลุ่มแม่บ้านผลิตแชมพู ครีมนวดผม น้ำยาล้างจาน สบู่สมุนไพรจากมะขามเปียก มะเขือเทศ เปลือกมังคุด โดยเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีส่วนผสมสมุนไพรทุกประเภทเป็นการสืบสานภูมิปัญญา รู้คุณค่าสมุนไพรไทยแชมพูและครีมนวดผม น้ำยาล้างจาน มีส่วนผสมของมะกรูด และหัวนหางจระเข้ จึงเป็นสถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์ ที่ทำจากสมุนไพร

๖. กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านนากระเดา หมู่ที่ ๕

เป็นกลุ่มจักสานไม้ไผ่เป็นเครื่องใช้ต่างๆ มากมาย เช่น หวดนึ่งข้าว กระจิบข้าว กระจัง ถ่มไก่อ่ รวมไปถึงเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต ประจำวันมากมาย ทำจากไม้ไผ่ที่ประณีตละเอียดผสมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้สูงอายุหรือผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้านรวมตัวกันจักสานและประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มากมาย

๗. กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไผ่ บ้านกุดตาใกล้ หมู่ที่ ๗

เป็นกลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ไผ่ เช่น ชุดรับแขก ชุดนั่ง-นอน พักผ่อนภายในบ้านทำจากไม้ไผ่ที่สวยงาม ในราคาที่ไม้แพงมีให้เลือก หรือรับสั่งทำตามขนาดจำนวนที่ต้องการได้

จึงสรุปได้ว่า สภาพทั่วไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทัศนคติของชาวบ้านตำบลสายนาวัง ถึงอำเภอนาคู จักรพรรดิ มีเรื่องที่น่าสนใจและควรค่าแก่การทำวิจัยการศึกษาต่อไปอย่างยิ่ง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มัลลิกา เขียวหวาน “กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรมีส่วนร่วมมี ๖ กิจกรรมได้แก่ การฝึกอบรม การดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุมสัมมนา การทำแปลงสาธิต และการเผยแพร่ความรู้ โดยระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับการมีส่วนร่วมรับรู้ รองลงไปได้แก่ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมทำ ส่วนการมีส่วนร่วมคิดและร่วมประเมินผลนั้นมีน้อยถึงไม่มีเลย (๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เวลาว่าง ตำแหน่งทางสังคม ศักยภาพส่วนบุคคล ความต้องการบริการจากรัฐ เจตคติ กิจกรรมการเกษตร และทรัพยากรที่มีอยู่ การเปิดรับข่าวสาร ส่วนรายได้และการศึกษาไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับทฤษฎี แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัจจัยภายนอกที่สนับสนุน การมีส่วนร่วม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงาน ผู้นำชุมชนและเครือข่ายกลุ่มอาชีพ (๓) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม ต้องส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมปฏิบัติจริง สอดคล้องกับความต้องการและเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมของเกษตรกร เน้นเนื้อหาที่ตนเองและการจัดการทรัพยากรการเกษตร^{๔๔}

พ.อ.หฤษฎ์ พุ่มหิรัญ การประเมินผล โครงการพัฒนารายรฐชาวไทยภูเขาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (หมู่บ้านยามชาเขน) : ศึกษากรณี บ้านปางคอง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนผลการศึกษาพบว่า ทางด้านเศรษฐกิจ โครงการฯ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของรายรฐชาวไทยภูเขา จากเดิมดำรงชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอย บุกแผ้วถางทำลาปลาไม้ เปลี่ยนเป็นการเพาะปลูกประจำที่ ซึ่งทางราชการ ได้จัดสรรที่ดินทำกินให้ เรียกว่าระบบเกษตรถาวร คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัวเป็นธนาอาหารของชุมชนดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้ที่แน่นอนและเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นรายรฐยังใช้เวลาว่างทำงานศิลปชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ได้แก่ หัตถกรรม ทอผ้า แกะสลักเครื่องเงินทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่หมู่บ้านปางคอง ได้รับการพัฒนาอย่างมาก แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าไว้อย่างดี ได้รับการบริการด้านการศึกษา การสาธารณสุข การบริการทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ที่พักอาศัย แหล่งเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเกษตร โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้รายรฐชาวไทย

^{๔๔}มัลลิกา เขียวหวาน, “กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาสาตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปกร), ๒๕๔๖, ๑๑๔ หน้า.

ภูเขาสามารถอยู่กับป่า และดูแลรักษาป่าไม่ให้ถูกทำลาย ด้านความมั่นคง ราษฎรชาวไทยภูเขาบ้านปางคองมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีความหวงแหนแผ่นดินที่ได้รับการจัดสรรจากทางราชการ และไม่ต้องการอพยพเข้าไปในเมืองเพื่อหางานทำอีกต่อไป ได้รับสัญชาติไทย ส่วนราชการต่าง ๆ ได้เข้ามาพัฒนาจนทำให้ราษฎรชาวไทยภูเขาเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการในการแจ้งเบาะแสข่าวสารที่เป็นภัยต่อสังคม ทำให้สามารถออกกำลังทหารที่เดิมต้องกระจายวางกำลังไว้ตามจุดต่าง ๆ ตามแนวชายแดนได้เป็นอย่างดี^{๔๔}

พระมหาสง่า พลสงคราม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า “เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธมิได้เริ่มจากสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์แต่เป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ในฐานะเป็นทศสถานให้เกิดดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสังคมและกายกับจิต ตามหลักปฏิบัติสัมมาอาชีวะ โดยใช้สติปัญญาควบคุมและกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปสู่การมีคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณ ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นความเพียงพอของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการผลิตบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ตามแนวทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑ พึ่งตนเองระดับครอบครัว ด้วยการจัดสรรพื้นที่และแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการผลิต ขั้นที่ ๒ การรวมกลุ่มระดับชุมชน ในรูปสหกรณ์ ขั้นที่ ๓ ธุรกิจชุมชน ขยายโครงสร้างการผลิตและการค้าร่วมกับภาครัฐและเอกชน และจุดร่วมที่สำคัญ คือ มิติทางสังคมและทางจริยธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชนมีการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่มการแบ่งปันเหล่านี้บ่งบอกถึงจริยธรรม คือ ความสามัคคี ความพอเพียง และความเสียสละ ทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคณธรรมตนเองได้ขณะเดียวกันก็เป็นทุนทางสังคม ที่จะให้ชุมชนมีความเข้มความสามารถพึ่งตนเอง

ส่วนที่แตกต่างคือ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ มีคำสอนที่แสดงถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ในระบบชีวิตที่อาศัยกันทั้งมนุษย์และสัตว์ ในฐานะสรรพชีวิตที่มีค่าแบบองค์รวมแต่เศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดที่แสดงถึงระบบโครงสร้างการผลิตที่สอดคล้องกับการบริโภค บนพื้นฐานของการดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องในระบบนิเวศ จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธได้เสนอหลักศีลธรรมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงได้นับระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่สอดคล้องกันระหว่างการผลิตกับการบริโภคบนพื้นฐานของการ

^{๔๔} พ.อ.หฤษฎ์ พุ่มศิริชัย, “การประเมินผลโครงการพัฒนารัฐบาลชาวไทยภูเขาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (หมู่บ้านยามชายแดน) : ศึกษากรณี บ้านปางคอง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๗, ๕๘ หน้า.

ทั้งตนเองระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม มีแนวคิดสำคัญของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธมุ่งให้ปฏิบัติสามารถประยุกต์ตน เพื่อจะสนองความต้องการให้ถูกต้อง ตามหลักแห่งการดับทุกข์อันเนื่องตั้งแต่ 'พื้นฐาน' คือ การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจด้วยความมั่นใจและเก็บออม ส่วนเศรษฐกิจ ชั้นสูงสุด คือ การฝึกใช้สติปัญญาพิจารณาคุณค่าที่แท้จริงและรูปแบบที่ดีที่สุด จากการสนองตอบความต้องการให้กลับมาเป็นภูมิปัญญา พร้อมกับการกระจายอย่างที่มีคุณค่า โดยใช้พุทธศาสตร์เป็นรากฐาน ส่วนการส่งเสริมของผู้นำท้องถิ่น ได้ชี้ถึงความทุกข์ สาเหตุและวิธีแก้ไขโดยการประยุกต์แนวคิดอันจะนำไปสู่การดำเนินกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ถือว่าเป็นมิติใหม่ทางความคิดและทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรมจากการดำเนินกิจกรรมระดับครอบครัว ดำรงชีพเกษตรกรรมตามหลักการทั้งตนเอง มีความพอเพียงตามอัตภาพและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขตามฐานะ พอมี พอกิน พอใช้ ระดับชุมชนมุ่งให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ โดยร่วมแรงในการผลิต การตลาด ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานราชการมูลนิธิและเอกชน ทำให้เกิดพลังชุมชนเกิดการ 'พัฒนาการอยู่ร่วมกันเกิดความสามัคคี ระดับสังคมภาครัฐและเอกชนจัดตั้ง การบริหารกิจการแปร รูปและการทำธุรกิจชุมชน'^{๔๖}

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปสร้างตัวชี้วัด เพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์และก่อให้เกิดเป็นตัวอย่างและแนวทางในการประยุกต์ ใช้ตัวชี้วัดในระดับต่างๆ กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยมักถามตนเองเสมอว่าประโยชน์ของการศึกษาตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำได้ดีที่สุดแล้ว ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวนี้จะได้ผลลัพธ์เช่นใดอะไรคือจุดหมายสูงสุดในปรัชญาเศรษฐกิจที่บุคคลผู้น้อมนำไปปฏิบัติคาดหวังที่จะบรรลุผลได้

อะไรคือจุดหมายสูงสุดในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะได้รับในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ฉบับที่มีผู้ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจนได้มีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข พระราชทานและพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทาน

^{๔๖}พระมหาสง่า พลสงคราม, “เปรียบเทียบเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, ๑๒๖ หน้า.

พระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ได้ มีอยู่ ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนที่หนึ่งคือ เพื่อให้สมดุล (ทั้งด้าน วัตถุประสงค์ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม) ส่วนที่สอง ปรากฏ ๒ แห่ง ซึ่งมีความหมายไปในทิศทาง เดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุประสงค์ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

แต่จากผลที่คาดว่าจะได้รับ ที่ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติได้เรียบเรียงไว้เพิ่มเติมในเอกสารเผยแพร่ “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร” ระบุว่า ผลที่คาดว่าจะ ได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ผลลัพธ์ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ คือยั่งยืน ผลลัพธ์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หายไป คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ คำถามแรกที่เกิดขึ้น คือ คำแรก “ยั่งยืน” กับข้อความหลัง “เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” นี้เป็น ไวกงกันหรือไม่ คำแรกมีนัยของการคงอยู่หรือยัง ดำรงอยู่ได้ และอาจอยู่ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการพัฒนา ส่วนข้อความหลังมีนัยของการพัฒนา คือ พัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ ซึ่งไม่น่าจะแทนที่กันได้^{๔๖}

ศรีศักดิ์ จามรมาน และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงงานไทยกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจ พอเพียง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนทั่วไป ใน เขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ คิดว่า กำลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ส่วนน้อยที่ ไม่ได้คิดว่าขณะนี้กำลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

แม้ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มได้ระบุว่ากำลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อไปดูตัวชี้วัด ที่สนคติการใช้ชีวิตของพวกเขาพบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชากรทั่วไปส่วนใหญ่มีทัศนคติและ การใช้ชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับดัชนีวัดเศรษฐกิจพอเพียงหลายตัวด้วยกันเช่น ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ใช้ แรงงานยังคงซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือหวนได้คินอยู่ ในขณะที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชน ทั่วไปไม่ถึงครึ่งที่บอกว่าหากไม่มีเงินเดือนในตอนนี้ จะไม่ลำบากเดือดร้อนต่อผู้อื่นยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป เป็นเพียงส่วนน้อยที่บอกว่าขณะนี้เงินก็เก็บออกเป็นจำนวน ที่มากกว่าเงินเดือนที่ได้รับอยู่ขณะนี้

^{๔๖}พิพัฒน์ ขอดพฤตการณ, “การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจตาม แนวพุทธเศรษฐศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, ๑๘๘ หน้า.

ทัศนคติที่เป็นตัวบั่นทอนเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทั้งผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่คิดว่า การแข่งขันเพื่อเอาชนะทางธุรกิจสู่ความร่ำรวยเป็นเรื่องปกติธรรมดา โดยคิดว่า การทุจริตคอร์รัปชันในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเป็นเรื่องปกติธรรมดา

ในด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น พบว่า มีการกระทำความดีที่ผ่านมา เช่น การบริจาค ทำทาน ดูแลพ่อแม่ที่ชราภาพ เป็นคนดีช่วยพ่อแม่ทำงาน ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้บุคคลอื่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ส่งเสียญาติและลูกเรียนหนังสือ ขยันอดทน

จากการศึกษาในครั้งนี้จะเห็นว่า ผู้ใช้แรงงานและประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ขณะนี้ แต่เมื่อศึกษารายละเอียดถึงทัศนคติวิถีชีวิตกลับพบว่า มีหลายอย่างที่ขัดกับหลักการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไปมีความเสี่ยงต่อการล่มสลายในการดำเนินชีวิตคืออาจจะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ด้วยความยากลำบากต้องสร้าง 'ความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น'

ข้อเสนอแนะครั้งนี้ ได้เสนอต่อสาธารณะชนให้ตระหนักและนำหลักการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการจับจ่ายใช้สอยแบบไม่ประมาท ขยันทำงานอย่างหนัก รู้จักเก็บออม ซื่อสัตย์ที่เกื้อประโยชน์ใช้สอยอย่างแท้จริง ตั้งอยู่บนหลักการดีอย่างมีเหตุผลไม่ควรคิดฝืนกับโอกาสที่เกิดขึ้นน้อยมาก เช่น การพนันซึ่งขัดแย้งกับหลักการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง^{๕๔}

ประเสริฐ เวียงสุนทร ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลโคกปลาชีวะ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับตามด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ด้านความพอดีทางจิตใจ และด้านความพอดีทางสังคม^{๕๕}

^{๕๔} ศรีศักดิ์ จามรมาน และคณะ, “แรงงานไทยกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนทั่วไป ในเขตกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ), ๒๕๔๕, ๑๓๐ หน้า.

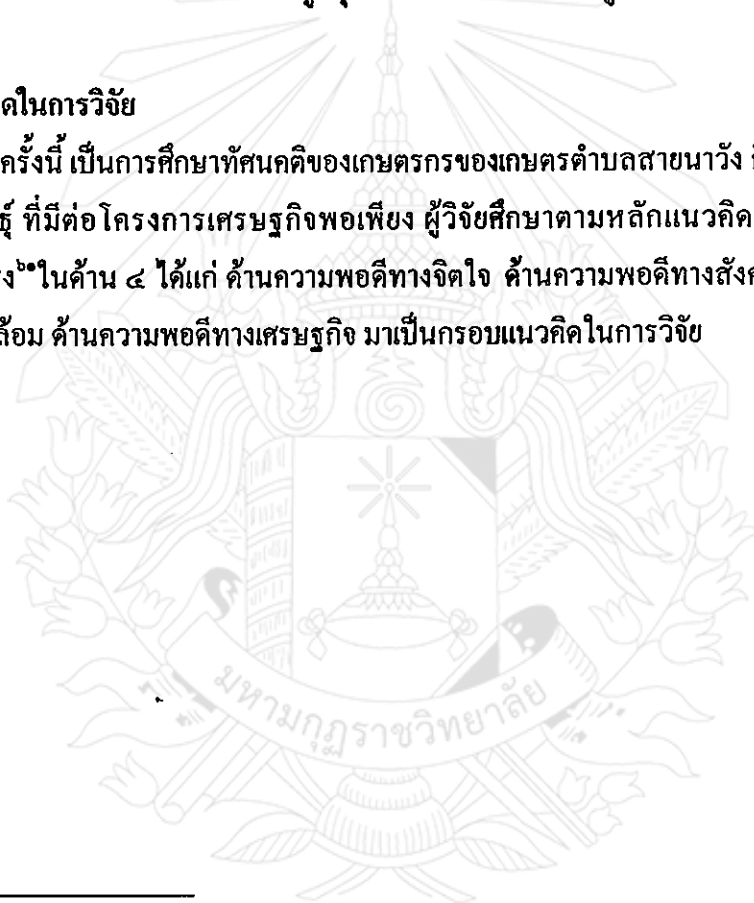
^{๕๕} ประเสริฐ เวียงสุนทร, “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลโคกปลาชีวะ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร), ๒๕๔๕, ๑๘๘ หน้า.

จำสืบคำรองกษิตรีภฏ บุตรมาลา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสนับสนุนที่มีผลต่อความเข้าใจใน ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเข้าฟังบรรยายใน รายวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อยู่ในระดับมาก และด้านการรู้จักประเมิน ตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความเข้าใจต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพอประมาณในการใช้จ่ายอยู่ในระดับมาก ด้านความมีเหตุผล ในการใช้จ่ายอยู่ในระดับมาก และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก^{๖๐}

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรของเกษตรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยศึกษาตามหลักแนวคิดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง^{๖๑} ในด้าน ๔ ได้แก่ ด้านความพอดีทางจิตใจ ด้านความพอดีทางสังคม ด้านความ พอดีทางสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๖๐} กษิตรีภฏ บุตรมาลา, จำสืบคำรอง, “ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎี เศรษฐกิจพอเพียง”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, ๑๑๒ หน้า.

^{๖๑} สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, อ่างแล้ว, หน้า ๒๕.

ตัวแปรพื้นฐาน

ตัวแปรที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง	ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการ เศรษฐกิจพอเพียง
<ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - ระดับการศึกษา - รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) ด้านความพอดีทางจิตใจ ๒) ด้านความพอดีทางสังคม ๓) ด้านความพอดีทางสิ่งแวดล้อม ๔) ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ ๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ของเกษตรกรที่มีต่อกิจการ
ดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียงและศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจ
พอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒ การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสายนาวัง กิ่ง
อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๘ หมู่บ้าน จำนวน ๓,๖๕๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัด
กาฬสินธุ์ จำนวน ๘ หมู่บ้าน จำนวน ๓,๖๕๐ คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้
หลักการของยามานะ (Yamane) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ความคลาดเคลื่อนร้อยละ ๕ ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน ๔๐๐ คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนครบ จำนวน ๔๐๐ คน

๓.๒ การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้าง
ดังนี้

๓.๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน มี ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถาม
เกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู

จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน ด้านความพอดีทางจิตใจ ด้านความพอดีทางสังคม ด้านความพอดีทางสิ่งแวดล้อม ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ มีซึ่งมีลักษณะความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับ ตามเกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนิน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๓.๒.๒ วิธีสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

๒) นำข้อมูลจากกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในการวิจัย

๓) นำร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์ เสนออาจารย์ที่ปริกษาสารนิพนธ์พิจารณาความครบถ้วน ครอบคลุม การใช้ภาษา โครงสร้างและรูปแบบการตั้งคำถาม เสร็จแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำให้สมบูรณ์

๔) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญสามท่านด้านทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเครื่องมือ และด้านสถิติ (รายชื่ออยู่ภาคผนวก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลนาคู กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าจำแนกเป็นรายชื่อ (Discriminative Power) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Validity) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ผลการทดสอบเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘ ซึ่งเป็นค่าที่เชื่อถือได้

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความร่วมมือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

๒) นำหนังสือจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสาขาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย ไปแจกกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา เลือกเอาฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน ๔๐๐ ฉบับ ตรวจสอบให้คะแนนมีความสมบูรณ์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบเพื่ออภิปรายผลการวิจัยต่อไป

๓.๔ การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาตรวจสอบให้คะแนนดังนี้

๑) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่จำนวน ๔๐๐ ฉบับ ได้รับคืนมาทั้งหมด แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์เกี่ยวกับของแบบสอบถาม มีความสมบูรณ์ร้อยละ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

๒) การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

๒.๑ จำนวนค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ ๑ คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

๒.๒ จำนวนค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๒ เป็นการสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสาขาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งกำหนดค่าคะแนนไว้ ๕ ระดับ คือ

ระดับทัศนคติ	ค่าคะแนน
มากที่สุด	๕
มาก	๔
ปานกลาง	๓
น้อย	๒
น้อยที่สุด	๑

จากนั้นจึงนำค่าคะแนนของผู้ตอบในแต่ละแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมายระดับทัศนคติ
๔.๔๑-๕.๐๐	มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๔๑-๔.๔๐	มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
๒.๔๑-๓.๔๐	มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๔๑-๒.๔๐

มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐-๑.๔๐

มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

๑.๑ การหาค่าอำนาจจำแนก (Discriminative Power = D.P.) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อย่างง่าย (Simple Correlation) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total Correlation)

๑.๒ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใช้สถิติ (Alpha Co-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

๒) สถิติพื้นฐาน

๒.๑ ค่าร้อยละ (Percentage)

๒.๒ เฉลี่ย (Mean = \bar{X})

๒.๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนิน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่ กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จากผลการวิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

๔.๒ ทศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๓ ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๖๑	๖๕.๒๕
หญิง	๑๓๙	๓๔.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๖๑ คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๒๕ และเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๓๙ คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗๕

ตารางที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐-๓๐ ปี	๕๖	๑๔.๐๐
๓๑-๔๐ ปี	๘๐	๒๐.๐๐
๔๑-๕๐ ปี	๑๕๐	๓๗.๕๐
๕๑-๖๐ ปี	๑๐๐	๒๕.๐๐
๖๐ ปีขึ้นไป	๑๔	๓.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ รองลงมา คือ มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๐ และมีอายุอยู่ระหว่าง ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๐

ตารางที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๒๘๖	๗๑.๕๐
มัธยมศึกษา	๖๘	๑๗.๐๐
อนุปริญญา/ปวส.	๓๔	๘.๕๐
ปริญญาตรี	๑๐	๒.๕๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๐.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๐ รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐๐ ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๐ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๐ และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๐

ตารางที่ ๔ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
๕,๐๐๐ บาท หรือต่ำกว่า	๒๓๔	๕๘.๕๐
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๕๐	๓๗.๕๐
๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๑๖	๔.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๕๐๐๐ บาท หรือต่ำกว่า จำนวน ๒๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๐ รองลงมา คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐

๔.๒ ทักษะของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ทักษะของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้าน

ทักษะของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ด้านความพอค้ำทางจิตใจ	๓.๗๒	๑.๔๒	มาก
๒.	ด้านความพอค้ำทางสังคม	๓.๕๘	๑.๔๘	มาก
๓.	ด้านความพอค้ำของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๕๖	๐.๖๘	มาก
๔.	ด้านความพอค้ำทางเศรษฐกิจ	๓.๗๘	๐.๖๘	มาก
รวม		๓.๗๖	๑.๐๖	มาก

จากตารางที่ ๕ พบว่า ทักษะคิดของเกษตรกรตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาอุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๘๖$) ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ($\bar{X} = ๓.๗๘$) ด้านความพอดีทางจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๒$) และด้านความพอดีทางสังคม ($\bar{X} = ๓.๗๒$)

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาอุ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทางจิตใจ โดยรวม และรายข้อ

ด้านความพอดีทางจิตใจ		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตใจสำนึกที่ดี นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก	๓.๘๐	๑.๐๓	มาก
๒.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรให้มีจิตใจสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม	๓.๘๖	๐.๘๕	มาก
๓.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในท้องถิ่น	๓.๕๑	๐.๘๒	มาก
๔.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจมีความเอื้ออาทร ประณีประนอม ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักประหยัดและพอเพียงต่อสิ่งที่มี	๓.๕๑	๐.๗๘	มาก
๕.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรยึดหลักความพอดี พอประมาณ พออยู่พอกิน พอมีพอกิน	๓.๕๒	๐.๗๔	มาก
รวม		๓.๗๒	๑.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๖ พบว่า ทักษะคิดของเกษตรกรตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาอุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทางจิตใจ โดยรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนโดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๕๑$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรให้มีจิตใจสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ($\bar{X} = ๓.๘๖$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตใจสำนึกที่ดี นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ($\bar{X} = ๓.๘๐$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรยึดหลักความพอดี พอประมาณ พออยู่พอกิน พอมีพอกิน ($\bar{X} = ๓.๕๒$) และตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจมีความเอื้ออาทร ประณีประนอม ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักประหยัด และพอเพียงต่อสิ่งที่ตนมี ($\bar{X} = ๓.๕๑$)

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนางวัง จังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทางสังคมโดยรวม และรายข้อ

ด้านความพอดีทางสังคม		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคมให้มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	๓.๕๘	๐.๕๓	มาก
๒.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม คือ รู้จักสามัคคี สำนึกที่ดีต่อสังคม	๓.๕๓	๑.๐๑	มาก
๓.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม เช่น สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้านอย่างเหมาะสม	๓.๖๘	๐.๕๒	มาก
๔.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ	๓.๖๐	๐.๘๓	มาก
๕.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เอื้อผลประโยชน์แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่สุรุ่ยสุร่ายประหยัด	๓.๕๕	๐.๗๕	มาก
โดยรวม		๓.๕๘	๑.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๘ พบว่าทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทางสังคมโดยรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม เช่น สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้านอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๖๘$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ($\bar{X} = ๓.๖๐$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคมให้มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ($\bar{X} = ๓.๕๘$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัด ($\bar{X} = ๓.๕๕$) และตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม คือ รู้จักสามัคคี สำนึกที่ดีต่อสังคม ($\bar{X} = ๓.๕๓$)

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายข้อ

ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม	๓.๘๓	๐.๖๕	มาก
๒.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองก่อน	๓.๘๕	๐.๗๐	มาก
๓.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก

ตารางที่ ๘ ต่อ

ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๔.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก
๕.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง	๔.๐๖	๐.๘๐	มาก
รวม		๓.๘๖	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๘ พบว่าทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนางวัง ถึงอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๖$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป ($\bar{X} = ๔.๑๐$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง ($\bar{X} = ๔.๐๖$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองก่อน ($\bar{X} = ๓.๘๘$) และตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาตุ
จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ
โดยรวมและรายข้อ

ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ		ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จัก ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตาม อรรถภาพและฐานะของตน ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้	๓.๘๘	๐.๗๒	มาก
๒.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรคิดและ วางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน	๓.๖๗	๐.๖๘	มาก
๓.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่ เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเอง ได้และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยไม่ต้องเบียดเบียน ผู้อื่น หรือเน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัดและมี ประสิทธิภาพ	๓.๗๔	๐.๗๘	มาก
๔.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงยึดการรวมกลุ่มทาง เศรษฐกิจของประเทศในการสร้างพลังและความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชน	๓.๗๖	๐.๕๕	มาก
๕.	ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งส่งเสริมการตลาด การ พัฒนาธุรกิจเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และขยายผลการพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	๓.๘๕	๐.๗๐	มาก
รวม		๓.๗๘	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๕ พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์
ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจ ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ โดยรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = ๓.๕๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ
ตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จัก ดำรงชีวิต
อย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอรรถภาพและฐานะของตน ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ($\bar{X} =$
๓.๘๘) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งส่งเสริมการตลาด การพัฒนาธุรกิจเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเพิ่ม

ขีดความสามารถและขยายผลการพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = ๓.๘๕$) ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างพลังและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๖$) ความหลักเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือนเน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = ๓.๗๔$) และตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรคิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = ๓.๗๔$)

๔.๓ ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์

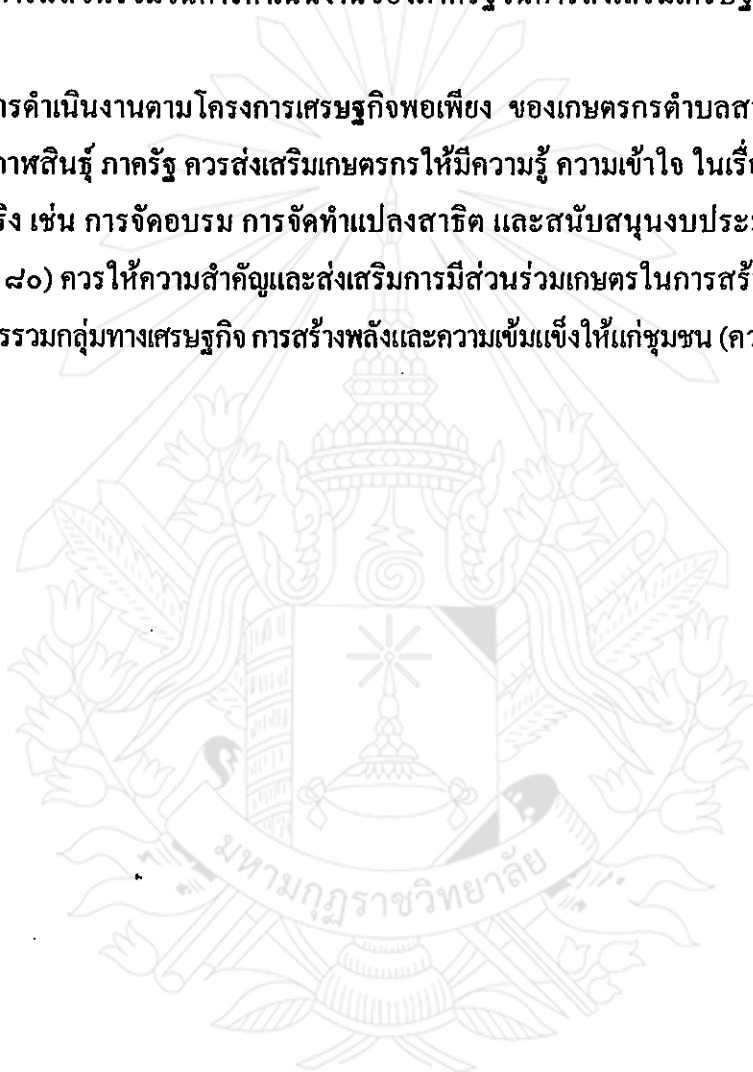
ตารางที่ ๑๐ แสดงความถี่ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร	ความถี่ (F)
๑.	๑) ปัญหาทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง	๘๐
๒.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญน้อยและขาดการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ให้ดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่อง	๗๐
๓.	ขาดการส่งเสริมภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	๕๐
๔.	๒) แนวทางการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ภาครัฐ ควรส่งเสริมเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เช่น การจัดอบรม การจัดทำแปลงสาธิต และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ	๘๐
๕.	ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกษตรกรในการสร้างเศรษฐกิจของชุมชน โดยยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การสร้างพลังและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน	๕๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ดังนี้

ปัญหาทางการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง (ความถี่ ๘๐) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญน้อยและขาดการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ให้ดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง (ความถี่ ๘๐) ขาดการส่งเสริมภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง (ความถี่ ๕๐)

แนวทางการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาครัฐ ควรส่งเสริมเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เช่น การจัดอบรม การจัดทำแปลงสาธิต และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ (ความถี่ ๘๐) ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกษตรกรในการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนโดยยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การสร้างพลังและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน (ความถี่ ๕๐)

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์และข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่เป็นเกษตรกรที่ตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๔๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่าห้าระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ ๐.๘๘ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๒๕ มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ มีการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๐ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๕๐๐๐ บาท หรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๐

๕.๑.๒ ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๘๖$) ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ($\bar{X} = ๓.๗๘$) ด้านความพอดีทางจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๒$) และด้านความพอดีทางสังคม ($\bar{X} = ๓.๗๒$)

เมื่อพิจารณาทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ด้านความพอดีทางจิตใจ พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาหร่าย กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่ง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๘๑$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจมีความเอื้ออาทร ประณีประนอม ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักประหยัด และพอเพียงต่อสิ่งที่ตนมี ($\bar{X} = ๓.๕๑$)

๒. ด้านความพอดีทางสังคม พบว่า ทักษะคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม เช่น สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้านอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๖๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม คือ รู้จักสามัคคี สำนึกที่คือต่อสังคม ($\bar{X} = ๓.๕๓$)

๓. ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ทักษะคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป ($\bar{X} = ๔.๑๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

๔. ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ พบว่า ทักษะคติของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จัก ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ($\bar{X} = ๓.๘๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรคิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = ๓.๗๔$)

๕.๑.๓ ข้อเสนอแนะปัญหาทางการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ส่วนแนวทางการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ภาครัฐ ควรส่งเสริมเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เช่น การจัดอบรม การจัดทำแปลงสาธิต และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาหร่ายวัง กิ่งอำเภอนาเกลือ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาหร่ายวัง กิ่งอำเภอนาเกลือ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสร้างตัวชี้วัด เพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดเป็นตัวอย่างและแนวทางในการประยุกต์ ใช้ตัวเป็นชี้วัดในระดับต่างๆ ถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ทางความคิดและทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม ในการดำเนินกิจกรรมระดับครอบครัว ดำรงชีพเกษตรกรตามหลักการพึ่งตนเอง มีความพอเพียงตามอัธยาศัย และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขตามฐานะ พอมี พอกิน พอใช้ ระดับชุมชนมุ่งให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ โดยร่วมแรงในการผลิต การตลาด ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานราชการมูลนิธิและเอกชน ทำให้เกิดพลังชุมชนเกิดการพัฒนาร่วมกัน เกิดความสามัคคี ระดับสังคมภาครัฐและเอกชนจัดตั้ง การบริหารกิจการแปรรูปและการทำธุรกิจชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีศักดิ์ จามรมาน และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของแรงงานไทยกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนทั่วไป ในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติของแรงงานไทยกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๒.๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน แต่ด้านที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่า การดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างความพอเพียงอย่าง พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน จิตใจพอเพียงทำให้รักและอาทรคนอื่นได้ ซึ่งได้เกิดปัญหาโลกร้อน การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้เทคโนโลยี มุ่งให้เกษตรกรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองก่อน มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก รู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป คดยใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การเกษตรผสมผสานซึ่ง ได้ทั้งอาหาร

สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน ชุมชนเข้มแข็ง พอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรม พอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคงและมีความมั่นคงพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้มีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประเสริฐ เวียงสุนทร ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบล โลกปลาชีวิต อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๒.๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่เกษตรกรเห็นด้วยกับหลักการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดตามค่าเฉลี่ย คือ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงคือ กระบวนการให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เหมาะสมกับคนในสังคมที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน เช่น คนในเมืองกับคนในชนบท คนที่มีรายได้มากกับคนที่มีรายได้น้อย ต้องมีความฉลาด รู้จักประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการทำงานเพื่อให้มีพอกินพอใช้ ฟังคน ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการเดินทางไปทำกิจกรรมที่ดัดงาสร้างสรรค์อื่น ๆ โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติ และนำมาเป็นปัญญา นำมาเป็นความรู้ที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาสังคมประเทศชาติ ตลอดถึงสังคมโลก โดยมีจุดหมายคือ การกระทำที่พอเพียง การพูดที่พอเพียง และจิตใจที่พอเพียงของมนุษย์ และเพื่อความสงบสุขยั่งยืนของสังคมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า อะไรคือจุดหมายสูงสุดในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะได้รับในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ฉบับที่มีผู้ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจนได้มีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข พระราชทานและพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ได้ มีอยู่ ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนที่หนึ่งคือ เพื่อให้สมดุล (ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม) ส่วนที่สอง ปรากฏ ๒ แห่ง ซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัยของประเสริฐ เวียงสุนทร ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลโคกปลาชีว อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประสานการปฏิบัติกับกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือส่งเสริมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พร้อมทั้งภาครัฐ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เช่น การจัดอบรม การจัดทำแปลงสาธิต และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

๒) เมื่อพิจารณาระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งรัดให้กระทรวง ทบวง กรมให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้เกิดปัญหาโลกร้อน การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นภาครัฐควรส่งเสริมการเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน สร้างชุมชนเข้มแข็ง พอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย

๓) เมื่อพิจารณาระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นด้วยมากที่สุดแต่ละด้าน คือ ด้านความพอดีทางจิตใจ ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนโดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในท้องถิ่น ด้านความพอดีทางสังคม ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม เช่น สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและ

ชุมชน แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้านอย่างเหมาะสม ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จัก ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ ดังนั้น หากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประชุมสัมมนาเพื่อส่งเสริม แก้ไขปัญหาปัญหาชุมชน จึงควรให้ความสำคัญตามประเด็นดังกล่าวมากที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑) เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยค้นหารายละเอียดของปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการแก้ไขปัญหาต่อไป

๒) ควรให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อแก้ปัญหาตามประเด็นสำคัญของแต่ละด้านทั้งสี่ด้าน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕.

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

จ่านง อควิฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๓๔.

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๑๕๕๕ – ๒๐๐๐. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิถีสัน,
๒๕๔๑.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบาย
ศึกษา, ๒๕๔๑.

ณรงค์ จันทร์นวล. จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗.

ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ. มนุษย์กับเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร
จำกัด, ๒๕๔๑.

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : เอกมัยการพิมพ์, ๒๕๒๕.

บวรศักดิ์ อูวรรณ โฉ. การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน,
๒๕๔๔.

บุญเลิศ ราโชติ. การพัฒนาชุมชน. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทักษะคิด : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมตนเอง. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
โอเคียนสโตร์, ๒๕๒๖.

ประภาวดี ดุลยจินดา. พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๐.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑.

_____. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒.

พะยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษร, ๒๕๔๕.

- พระธรรมปิฎก. วัฒนธรรม เสวนา ณ วัดญาณเวศกวัน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ภัคธรรศ จำกัด, ๒๕๔๔.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ภูษณ ปรีธมาโนช. ทฤษฎีใหม่ในหลวง : ชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๔๒.
- มงคล คำานานินทร์. เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เวิร์คเวฟคอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๑.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ห.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ ไทย, ๒๕๒๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.
- วราพร ศรีสุพรรณ. วิธีแห่งสังคมอุตสาหกรรมและการแสวงหาทางใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๒.
- วรรณช อุษณกร. ในหลวงผู้ทรงพระอัจฉริยภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, ๒๕๔๔.
- วาสนา ประवालพฤษก. ทศตติแห่งของจิตวิทยาในการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๒๔.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. ระบบเศรษฐกิจคู่ ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยที่ประกันความพอเพียงและความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๔๑.
- สำนักงานสภาพัฒนาการศึษาธิการ. การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.

- สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี. รายงานการวิจัย เรื่อง การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬารัฐสภา, ๒๕๔๔.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี. การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคเกจ, ๒๕๔๕.
- สุบรรณ พันธุ์วิลาส และชัชวรินทร์ ปัญงพงษ์. รมณียวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสตาร์, ๒๕๒๒.

๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

- กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของอำเภอด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและการดำเนินงานตาม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาดินแดน, ๒๕๔๓.
- กษิณีภักดิ์ บุตรมาลา,เจ้าสิบตำรวจ. “ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง”. สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- นิพนธ์ คันธเสวี. สรุปรายงานการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยบางกลุ่มต่อทหารอเมริกันที่ประจำประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สงเสริม, ๒๕๑๑.
- ประเสริฐ เวียงสุนทร. “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตตำบลโคกปลาชีว อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร), ๒๕๔๕.
- พระมหาสง่า พลสงคราม. “เปรียบเทียบเศรษฐกิจเชิงพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. “การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจตามแนวพุทธเศรษฐกิจศาสตร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ภาณุเดช ลิ้มอารีย์. “บทบาทสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเอง”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
๒๕๔๓.

เมือง พรหมเกศา. “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ : ศึกษาเฉพาะกรณีของอำเภอ
เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๓๕.

มัลลิกา เขียวหวาน. “กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขต
จังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๖.

ศรีศักดิ์ จามรมาน และคณะ. “แรงงานไทยกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
เปรียบเทียบกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนทั่วไป ในเขตกรุงเทพ
มหานคร”. รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๔๕.

หฤษฎ์ พุ่มหิรัญ, พ.อ. “การประเมินผลโครงการพัฒนารายการชาวไทยภูเขาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(หมู่บ้านยามชายแดน) : ศึกษากรณี บ้านปางคอง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า
จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
บูรพา, ๒๕๔๗.

๓) วารสาร/นิตยสาร

คณะที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย. “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” เพื่อการเกษตร. ปี
ที่ ๕ ฉบับที่ ๘๕ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๐ : ๑๕.

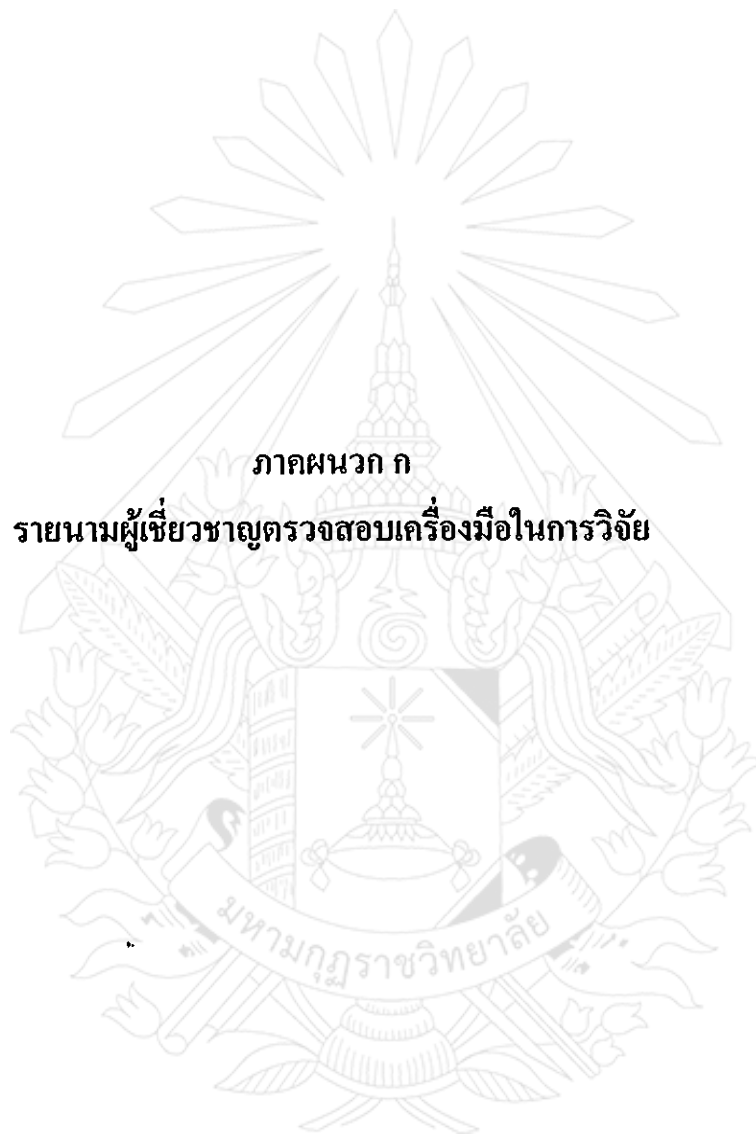
พุทธทาสภิกขุ. “ธรรมะในฐานะเครื่องมือแก้ปัญหาเศรษฐกิจ”. เสขิยธรรม. ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๓ - ๔
สิงหาคม - พฤศจิกายน ๒๕๔๐ : ๘๑.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. “โครงการพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง”.
วารสารศูนย์บริการวิชาการ. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๖ : ๒๘.

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

๑. ผศ.ดร.เดชา ใจกลาง

วุฒิการศึกษา ปศ.๕ ศน.บ. MA., Ph.D.

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

๒. ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์

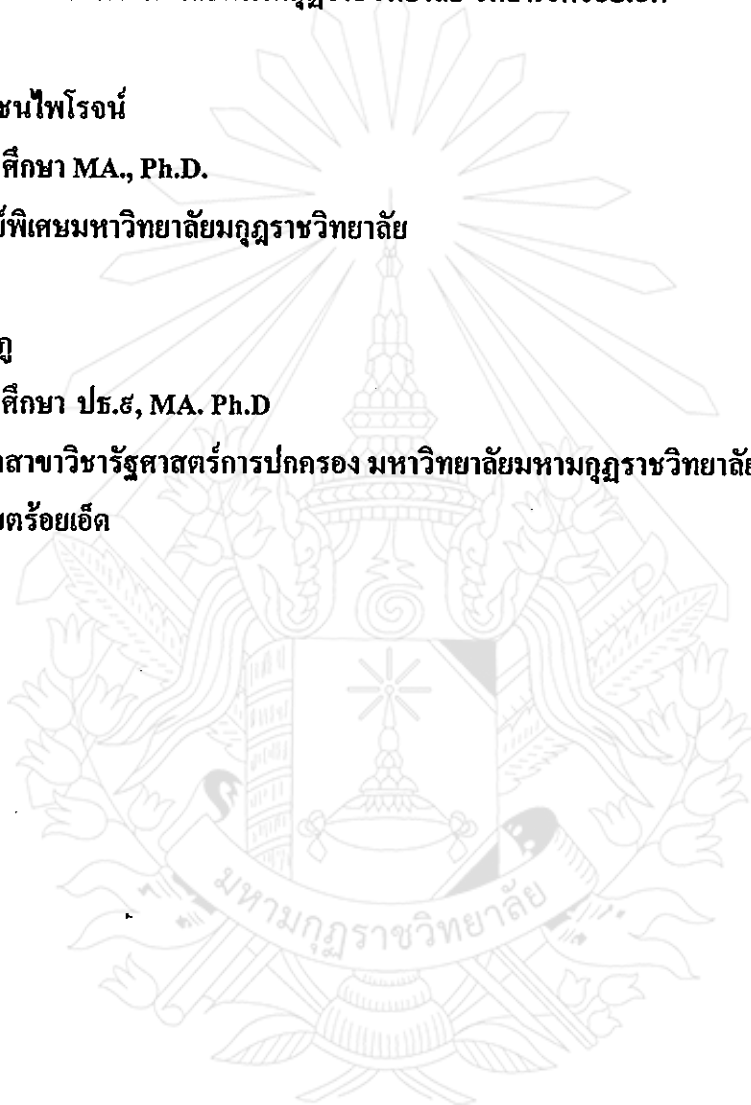
วุฒิการศึกษา MA., Ph.D.

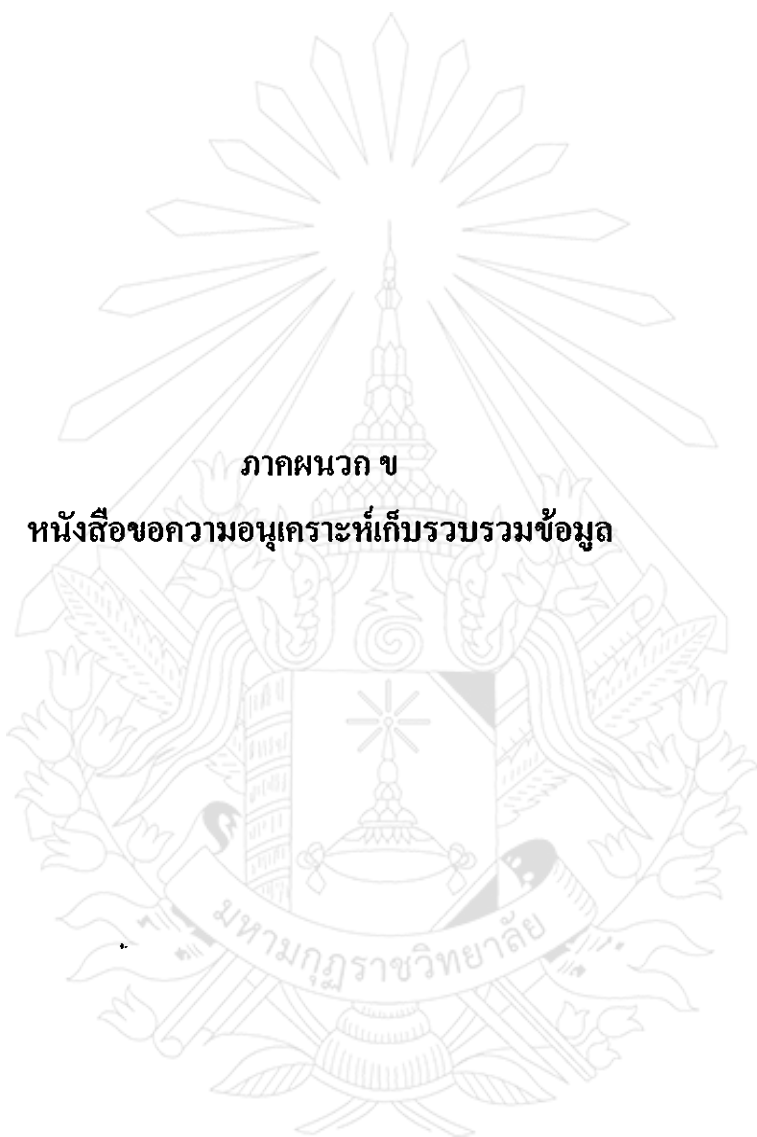
อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๓. ดร.ไพรัช พันชมภู

วุฒิการศึกษา ปศ.๕, MA. Ph.D

หัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๖๐๑๕/ว ๐๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลสายนาวัง

ด้วย นายวีระ คำห้ำ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสายนาวัง ถึงอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว ได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตตำบลสายนาวัง ส่วนวัน เวลานั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระคุณฐิตสาร ไสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.๐-๓๒๕๑-๘๓๖๔,๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

Http:// www.rec.mbu.ac.th

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศร ๖๐๑๕/ว ๐๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.เดชา ใจกลาง

ด้วย นายวิระ คำหล้า นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบ และพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔,๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

Http:// www.rec.mbu.ac.th

ที่ ศร ๖๐๑๕/ว ๐๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ศศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์

ด้วย นายวีระ คำหล้า นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสาขานาวัง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔,๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๘๘

Http:// www.rec.mbu.ac.th

ที่ ศธ ๖๐๑๕/ว ๐๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร คร.ไพรัช พันธ์ชมภู

ด้วย นายวิระ คำหล้า นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสายนางัวิ่ง กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

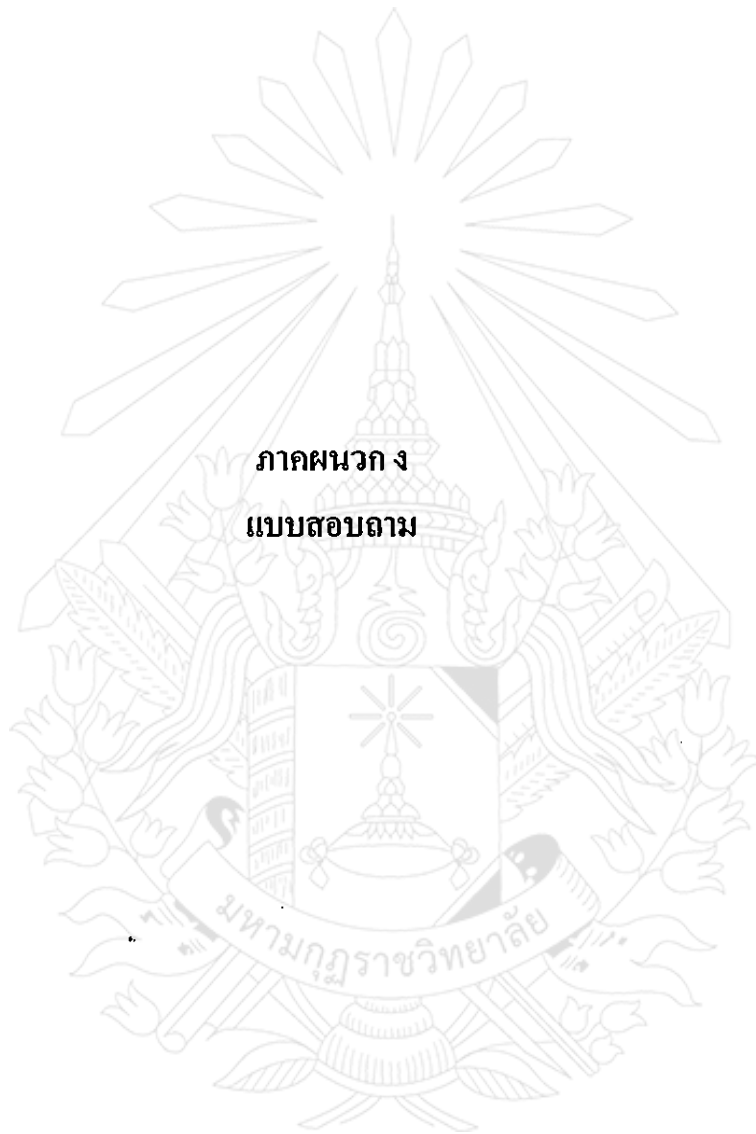
บัณฑิตวิทยาลัย

ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔,๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

Http:// www.rec.mbu.ac.th

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลสายนาวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลที่ท่านแสดงความคิดเห็น หรือข้อคำถาม จึงขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลของท่านจะเก็บเป็นความลับ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน กรุณาตอบให้ครบทุกข้อและทุกตอนด้วย

ตอนที่ ๑ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของท่าน

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจ

พอเพียง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ช่องคำตอบที่ท่านเลือก

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ๒๐-๓๐ ปี

() ๕๑-๖๐ ปี

() ๓๑-๔๐ ปี

() ๖๐ ปีขึ้นไป

() ๔๑-๕๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() ปริญญาตรี

() มัธยมศึกษา

() สูงกว่าปริญญาตรี

() อนุปริญญา/ปวส.

๔. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

() ๕,๐๐๐ บาท หรือต่ำกว่า

() ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

() ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท

ตอนที่ ๒ ทักษะคติของเกษตรกรตำบลสายน้ำวัง กิ่งอำเภอนาตุ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อโครงการ

เศรษฐกิจพอเพียง

ความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงาน ใต้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็น

รายการความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านความพอดีทางจิตใจ					
๑. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตใจสำนึกที่ดี นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก					
๒. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรให้มิจิตใจสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม					
๓. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนโดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในห้องถิ่น					
๔. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางจิตใจมีความเอื้ออาทร ประณี ประนอม ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ไม่สุลุ่ยสุร้าย รู้จักประหยัด และพอเพียงต่อสิ่งที่ตนมี					
๕. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรยึดหลักความพอดี พอประมาณ พออยู่พอกิน พอมีพอกิน					
ด้านความพอดีทางสังคม					
๖. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคมให้มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน					
๗. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอดีทางสังคม คือ รู้จักสามัคคี สำนึกที่ดีต่อสังคม					

รายการความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
๘. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีความพอคิทางสังคม เช่น สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน แบ่งปันผลผลิตให้เพื่อนบ้านอย่างเหมาะสม					
๙. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ					
๑๐. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่สูญสุราย ประหยัด					
ด้านความพอดีของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๑๑. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม					
๑๒. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองก่อน					
๑๓. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อนให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก					
๑๔. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรรู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป					

รายการความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
๑๕. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรมี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญา ชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อ สภาพแวดล้อมของเราเอง					
ด้านความพอดีทางเศรษฐกิจ ๑๖. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกร รู้จัก ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควร ตามอัตภาพและฐานะของคน บิดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้					
๑๗. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกษตรกรคิด และวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน					
๑๘. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง เป็น เศรษฐกิจที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อให้ สามารถพึ่งตนเองได้และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือนเน้นการบริหาร จัดการอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ					
๑๙. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงยึดการรวมกลุ่มทาง เศรษฐกิจของประเทศในการสร้างพลังและความ เข้มแข็งให้แก่ชุมชน					
๒๐. ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งส่งเสริม การตลาด การพัฒนาธุรกิจเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถและขยายผลการพึ่งตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
ตำบลสายน้ำวัง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบ
แบบสอบถามในครั้งนี้
วีระ คำห้ำ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นายวีระ คำห่อ
วัน เดือน ปี เกิด	๒ มีนาคม ๒๔๙๕
ภูมิลำเนาเดิม	๒๐๖ ถนนแจ้งสนิท ต.บ้านไผ่ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
ประวัติการศึกษาอบรม	ปริญญาตรีศิลปศาสตร์บัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รุ่นที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๑๗ หลักสูตรนักเรียนโรงเรียนนายอำเภอ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) รุ่นที่ ๕๐ พ.ศ.๒๕๔๔
เคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> - ปลัดอำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๑๙-๒๕๒๐ - ประจำแผนกตรวจและรายงาน สำนักงานเลขาธิการ กรมการปกครอง พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๓ - ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๒๖ - ปลัดอำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๓๑ - ปลัดอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๕ - ปลัดอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย พ.ศ.๒๕๓๖-๒๕๓๗ - ปลัดอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๙ - ปลัดอำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๑ - ปลัดอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๓ - ปลัดอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๘ - ปลัดอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.๒๕๔๘
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง	ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
ผลงานดีเด่น	ปลัดอำเภอผู้มีผลงานดีเด่น จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๔๕
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๐๖/๑ ถนนหน้าเรือนจำ ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์